శ్రీః

శ్రీరస్తు.

ప్రయోగచన్ద్రికాప్రారమ్భః.

శ్రీనివాసగురుంనత్వా సీతారామంచసానుజమ్ ।
ప్రయోగచన్ద్రికాంతేషాంకరోమికృపయాధునా॥

ప్రతిజ్ఞా.

శ్రియఃపతిం శ్రీభూమినీళాసమేతం ప్రణమ్య, గర్భాధాన పుంసవన సీమన్తోన్నయన జాతకర్మ నామకరణాన్నప్రాశన చౌళోపనయనవ్రతసమావర్తనోద్వాహ గృహప్రవేశానాం తత్ర తత్రోపయోగినామన్యేషాముదకశాన్త్యాదీనాంచ ప్రయోగంవక్ష్యే

పరిభాషా.

సర్వత్రకర్తాదౌ స్నాతశ్శుద్ధవస్త్రధరో ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రస్సోత్తరీయోబద్ధశిఖః పాదౌ ప్రక్షాళ్య ద్విరాచమ్య బ్రాహ్మణైరనుజ్ఞాతః ప్రాగగ్రేషుదర్భేషు ప్రాఙ్ముఖఉపవిశ్య, భగవన్తంధ్యాత్వా కరిష్యమాణస్యకర్మణో నిర్విఘ్నేన పరిసమాప్త్యర్థం సపరివారం విష్వక్సేనమావాహ్య, ఆసనాదిభిరభ్యర్చ్య, త్రిఃప్రాణానాయమ్య హరిరోమిత్యుపక్రమ్య గోవిన్దంత్రిస్సఙ్కీర్త్య దక్షిణజానునిదక్షిణోత్తరౌపాణీకుర్యాత్ । తత్రచ సవ్యస్యపాణేరంగుష్ఠతర్జనీమధ్యే దక్షిణస్యపాణేరంగుష్ఠవర్జితాశ్చ తస్రోఽఙ్గుళీఃకృత్వా, సవ్యాంగుష్ఠందక్షిణాంగుష్ఠేనావేష్ట్య అద్యేత్యుచ్చార్యసంవత్సరాయనర్తుమాసపక్షతిథివారనక్షత్రయోగకరణాన్యుక్త్వా, భగవదాజ్ఞయా భగవత్ప్రీత్యర్థం భగవత్కైఙ్కర్యరూపమేతత్కర్మకరిష్యే, ఇతికరిష్య

మాణం కర్మసంకల్ప్య, బలమంత్రమనుసంధాయ భగవానేవమహ్యై తత్కర్మకారయతీతి బుద్ధ్వాకర్మకృత్వా, అంతేభగవదర్పణంకుర్యాత్ । స్వశేషభూతేనేతి మంత్రద్వయంకర్మణామాదావంతేచ క్రమేణానుసంధధ్యాత్ । క్రియాఫలస్యాత్మగామిత్వేకరిష్య ఇతిసంకల్పయేత్ । ఉద్వాహకర్మకరిష్య ఇత్యాది । క్రియాఫలస్యాన్యగామిత్వే కరిష్యామీతి సంకల్పయేత్ । జాతకర్మణాసంస్కరిష్యామీత్యాది । క్వచిచ్ఛేదనానుసారేణ సంకల్పయేత్ । నామధాస్యావహే- ఉపనేష్యే సమిధ ఆధాస్యామీత్యాది । జాతకర్మాదీనాం స్వస్వకాలేష్వకరణే ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రం కృత్వాలౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య పరిస్తీర్య, ఆజ్యందర్వీంచసంస్కృత్య పరిషిచ్య వ్యస్తాభిస్సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిః “ పాహినో అగ్న ఏనసే స్వాహా, పాహినో విశ్వవేదసే స్వాహా, యజ్ఞంపాహివిభావసో స్వాహా, సర్వంపాహిశతక్రతో స్వాహా, పాహినో అగ్న ఏకయా, పాహ్యుతద్వితీయయా, పాహ్యూర్జంతృతీయయా, పాహిగీర్భిస్తిసృభిరూర్జాంపతయే, పాహిచతసృభిర్వసో స్వాహా ” ఇతిపాహిపంచకేన పునశ్చవ్యస్తాభిస్సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిరిత్యేతైః పాహిత్రయోదశకైః “ త్వన్నో అగ్నే-సత్వన్నో అగ్నే - త్వమగ్నే అయాసి- ఉదుత్తమమ్- ఏతేశతమ్ ” ఇత్యేతైశ్చహుత్వా, సర్వప్రాయశ్చిత్త మనాజ్ఞాతమిత్యాదీంశ్చహుత్వా, పరిషిచ్యాతీతం కర్మకృత్వా, తాత్కాలికంకర్మకుర్యాత్ । ప్రాయశ్చిత్తస్య సర్వస్యప్రతినిమిత్తమావృత్తిః । పుంసువనసీమంతాకరణే స్త్రియాం ప్రసూతాయాం, ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రంకృత్వా, పాహిత్రయోదశకహోమంకృత్వా, తస్యాఅంకేశిశుంనిధాయ పుంసువనంసీమంతంచకుర్యాత్ । గర్భిణ్యాః స్త్రియాః భర్తరిదేశాంతరంలోకాంతరంవాగతేపతితేవా, తస్యాఃపితాభ్రాతావాఽన్యోవాబంధుః శ్రోత్రియాగారాదాహృతేఽగ్నౌపుంసువనంసీమంతంచకుర్యాత్ । అన్నప్రాశనచౌళోపన

యనోద్వాహేష్వంకురార్పణమ్, ఏతేషుపుంసువనసీమంతయోశ్చ ప్రతిసరబంధమ్, సీమన్తాన్నప్రాశనచౌళోపనయనేష్వభ్యుదయమ్ పుణ్యాహవాచనంచాదౌ । గర్భాధానపుంసువనజాతకర్మనామకరణోపాకర్మవ్రతసమావర్తనోద్వాహ గృహప్రవేశేష్వంతే అభ్యుదయం పుణ్యాహవాచనంచకుర్యాత్ । ద్వయోర్బహూనాంకర్మణాం సహకరణే, అంకురాదీనిసకృదేవకుర్యాత్ । ప్రవృత్తంకర్మఅజ్ఞానాదన్యథాకృతంచేద్యత ఆరభ్యాన్యథాకృతం తతఆరభ్యయథావత్కుర్యాత్ । ఏకదేశాన్యథాకరణే, తావదేవయథావత్కుర్యాత్ । ప్రధానవిస్మరణే, సాంగంపునఃకుర్యాత్ । అంగవిస్మరణే, సర్వప్రాయశ్చిత్తంజుహుయాత్; ఇదంవిష్ణురితి మన్త్రంవాజపేత్ । సర్వత్రప్రంగృమనాదినియమలోపే ఏతమేవమన్త్రం జపేత్ । ఆధానేచోదితే నస్వాహాకారః । హోమద్రవ్యానుక్తావాజ్యేనజుహుయాత్ । సర్వత్ర గవ్యంగ్రాహ్యమ్, తదభావేమాహిషమ్, తదభావేఆజమ్, తదభావే తైలమ్ । మన్త్రాజ్ఞానేప్రణవోవ్యాహృతిర్వా । ముఖ్యద్రవ్యాలాభే, రూపేణవర్ణేన క్షీరేణపుష్పేణ ఫలేనగంధేనవాతత్సదృశంపూర్వపూర్వాభావే పరంపరంగ్రాహ్యమ్ । పాలాశఖాదిరాశ్వత్థౌదుమ్బరవైకఙ్కతబైల్వశమ్యర్కవేతసాపామార్గదర్భాః, పూర్వపూర్వాభావే పరాఃపరాస్సత్వచఃకీటవర్జితాః అసుషిరాః అవ్రణాఃపరుట్పరాః ప్రాదేశమాత్రాస్సమిధోగ్రాహ్యాః । జీర్ణాస్స్వయంపతితాశ్చసమిధోవర్జయేత్ । క్రయక్రీతైశ్శూద్రాహృతైర్వా సమిద్దర్భాదిభిఃకర్మకుర్వన్పతితస్స్యాత్ । మాషస్థూలాశ్చతురంగుల దీర్ఘధారాఆజ్యాహుతయః, ఆర్ద్రామలకమాత్రా అన్నాహుతయః, ద్వాదశపర్వపూరితాఃపాణ్యాహుతయశ్చకార్యాః.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయాం

ప్రథమఃఖండః.

అథ ఉదకశాన్తిః.

గర్భాధానాదిషు పూర్వేద్యురుదకశాన్తిజపం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య, గోమయేన చతురశ్రముపలిప్య, తత్ర, బ్రహ్మజజ్ఞానమితి మధ్యే, నాకేసుపర్ణమితి దక్షిణతః, ఆప్యాయస్వేత్యుత్తరతః, ప్రాచీస్తిస్రో రేఖాః, యోరుద్రో అగ్నావితి మధ్యే, ఇదంవిష్ణురితిపశ్చాత్ ఇన్ద్రంవిశ్వాఅవీవృధన్నితిపురస్తాత్, ఉదీచీస్తిస్రో రేఖాఃవిలిఖ్య, అద్భిరవోక్ష్య, వ్రీహీంస్తత్రనిక్షిప్య, తత్ర బ్రహ్మజజ్ఞానమితికుమ్భం నిధాయ, తస్మిన్గాయత్ర్యాతిరఃపవిత్రంనిధాయ, ఆపోవాఇదమిత్యద్భిరాపూర్య, ఊర్ధ్వాగ్రంకూర్చంనిధాయ, భూర్భువస్సువరోమిత్యక్షతాన్నిక్షిప్య, గన్ధాక్షతపుష్పైరలఙ్కృత్య, దూర్వాపుష్పఫలైరవకీర్య, దూర్వాదర్భైఃప్రచ్ఛాద్య, శన్నోదేవీరిత్యభిమృశ్య, చతుర్దిక్షు వనేషునిషణ్ణైశ్చతుర్భిర్బ్రాహ్మణైస్సహకుమ్భ మన్వారభ్య, గాయత్రీంపచ్ఛోఽర్ధర్చశోఽనవానముక్త్వా-వేదాదీన్జపిత్వా కృణుష్వపాజఇత్యనువాకమ్, మదేచిదస్యేత్యర్ధర్చమపోహ్య,ఇన్ద్రం వోవిశ్వతస్పరిహవామహఇత్యనువాకమ్, యతఇన్ద్ర-స్వస్తిదా- మహాꠋఇన్ద్రః- సజోషాఇతిచతస్రః, యేదేవాఃపురస్సదఇతిపఞ్చ, అగ్నయేరక్షోఘ్నఇతిపఞ్చ, అగ్నిరాయుష్మానితిపఞ్చ, యావామిన్ద్రావరుణేతిచతురః యోవామిన్ద్రావరుణావిత్యష్టౌపర్యాయాన్, అగ్నయశస్స్వన్నితిచతస్రః, ఋతాషాడితిసానుషఙ్గమనువాకమ్, నమోఅస్తు సర్పేభ్యఇతితిస్రః, అయంపురోహరికేశఇతిపఞ్చపర్యాయాన్, ఆశుశ్శిశానః-శంచమే-మమాగ్నే, అగ్నెర్నవఇత్యనువాకాన్, సమీచీనామేతిషట్పర్యాయాన్, హేతయోనామస్థేతి షట్పర్యాయాన్,శతాయుధాయేతిపఞ్చ, భూతంభవ్యమ్-ఇన్ద్రోదధీచోఅస్థభిరిత్యనువాకౌ, చక్షుషోహేతే ఇత్యారభ్యభ్రాతృవ్యంపాతయామసీత్యన్తమ్,

ప్రాణో రక్షతి, సిగ్ంహే వ్యాఘ్రే అహమస్మి, తాసూర్యాచన్ద్రమసా, అగ్నిర్నః పాతు, బుధ్యాస్త్య, నవో నవ ఇత్యనువాకాః, అగ్నయే స్వాహేత్యాద్యుపహోమాః, దధిక్రావ్ణ్ణ ఇత్యృచం ఆపోహిష్ఠేతి తిసృః, ఉదుత్తమంవరుణ అస్తభ్నాద్ద్యాం యత్కించేదమ్ కితవాసః అవతే హేడః తత్వాయామి ఇతివరుణసూక్తమ్, హిరణ్యవర్ణాః పవమానః తచ్ఛంయోరిత్యనువాకాః, యోబ్రహ్మాబ్రహ్మణ ఇతిఘృతసూక్తంచజపిత్వా, నమోబ్రహ్మణ ఇతి పరిధానీయాం త్రిర్జపిత్వా, ప్రణవేన కుమ్భముత్థాప్య, దేవస్యత్వేత్యాది వ్యాహృతిభిశ్చ యజమానం ప్రోక్షయేత్ । అథయజమానః పురస్తాదుపవిశతే హిరణ్యమ్, దక్షిణత ఉపవిశతే రజతమ్, పశ్చాదుపవిశతే కాంస్యమ్, ఉత్తరత ఉపవిశతే వాసశ్చ, దక్షిణాందత్త్వా, కుమ్భజలేన స్నాయాత్.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయాం

ద్వితీయఃఖణ్డః.

శ్రీ అఙ్కురార్పణమ్ శ్రీ

***

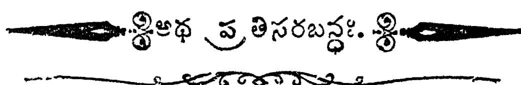
అథాఙ్కురార్పణం సౌరే చాన్ద్రేవా యస్మిన్ మాస్యుత్సవస్తస్మిన్ మాస్యుత్సవాత్పూర్వమయుగ్మాహనికుర్యాత్ । ఉద్వాహేతు రాత్రౌ । తైజసీమ్మృణ్మయీర్వా పఞ్చపాలికాస్సమ్భృత్య తాసాం మూలే దూర్వాశ్వత్థశిరీషబిల్వపత్రాణిబద్ధ్వా, శ్వేతసూత్రేణావేష్ట్య, శుద్ధాభిమ్మృద్భిరాపూర్య, శుచౌ దేశే గోమయోపలిప్తే నిధాయ, అముకగోత్రస్య అముకశర్మణః కుమారస్య అముకకర్మాఙ్గమఙ్కురార్పణకర్మకరిష్యామీతి సంకల్ప్య, తదంగం పుణ్యాహం వాచయిష్య ఇతిసంకల్ప్య పుణ్యాహంవాచయిత్వా తేనజలేన పాలికాః కూర్చేన వ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య, మధ్యమాయాంపాలికాయామ్, ఓంభూః బ్రహ్మాణమావాహయామి, ఓంభువః ప్రజాపతిమావాహయా

మి, ఓంసువః హిరణ్యగర్భమావాహయామి, ఓంభూర్భువస్సువః చతుర్ముఖమావాహయామీత్యావాహ్య; ఏవమేవ ప్రాచ్యామిన్ద్రం వజ్రిణం శతక్రతుం శచీపతిమ్, ఏవమేవదక్షిణస్యాం యమంవైవస్వతం పితృపతిం ధర్మరాజమ్, ఏవమెవ ప్రతీచ్యాం వరుణం ప్రచేతసం సురూపిణం అపాంపతిమ్, ఏవమెవోత్తరస్యాం సోమమిన్దుం నిశాకరమోషధీశంచావాహ్య, బ్రహ్మాదీనాం క్రమేణాసనార్ఘ్యపాద్యాచమనీయాని దత్త్వా, ఆపోహిష్ఠేతితిసృభిః, హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయ ఇతిచతసృభిః, పవమానస్సువర్జన ఇత్యనువాకేనచ స్నాపయిత్వా, ఆచమనవస్త్రోత్తరీయాచమనయజ్ఞోపవీతాచమన గన్ధపుష్ప ధూపదీపాచమననైవేద్యతామ్బూలాచమనాదీనిదత్త్వా, ఉత్థాయ ॥శ్లో॥ ఈశాంపతీన్నమస్యామి సర్వకామఫలప్రదాన్ । కుర్వన్తుసఫలంకర్మ కుర్వన్తుసతతంశుభమ్ ॥ ఇతిబ్రహ్మాదీనుపస్థాయ, వ్రీహియవముద్గతిలమాపసర్షపాన్పాత్రేసంసృజ్య క్షీరేణ ప్రక్షాళ్య, యాజాతా ఇత్యనువాకేనాభిమన్త్ర్య, బ్రహ్మజజ్ఞానమ్- పితావిరాజామ్, ఇతిద్వాభ్యాం మధ్యమాయాంపాలికాయామ్, యతఇన్ద్ర- స్వస్తిదా - ఇతిద్వాభ్యాం ప్రాచ్యామ్, యోఽన్యకౌష్ఠ్య- యమగాయ- ఇతిద్వాభ్యాందక్షిణస్యామ్, ఇమంమేవరుణ. తత్వాయామి. ఇతిద్వాభ్యాం ప్రతీచ్యాం సోమోధేనుమ్-ఆప్యాయస్వ. ఇత్యుత్తరస్యామ్, వ్రీహ్యాదీనుప్త్వా, శుద్ధాభిర్వద్భిః ప్రచ్ఛాద్య, పఞ్చగవ్యేనసిక్త్వా ప్రణవేనాభిమన్త్ర్య సురక్షితాఃకృత్వా, ప్రతిదినంసాయంప్రాతస్సంపూజ్య, సమాప్తేకర్మణిసప్రణవవ్యాహృతిభిస్తైరేవ నామభిర్దేవతాఉద్వాసయేత్

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్.

తృతీయః ఖణ్డః.

శ్రీ అథ ప్రతిసరబన్ధః. శ్రీ

శుచౌదేశే గోమయేనోపలిప్తే తండులపూర్ణంపాత్రంనిధాయ తదుపరిఉల్లేఖనాదిదర్భప్రచ్ఛాదనాన్తం పూర్వవత్కృత్వాకుమ్భస్యోత్తరతోనవగుణితం గన్ధోపలిప్తం కార్పాససూత్రం భస్మహరిద్రాచూర్ణగౌరజస్సర్వస్యతమంచ నిధాయ, అముకగోత్రస్య అముకశర్మణః కుమారస్య అముకకర్మాంగం ప్రతిసరబన్ధ కర్మకరిష్యామితిసంకల్ప్య, చతుర్దిక్షూపాసనేషు నిషణ్ణైశ్చతుర్భిర్బ్రాహ్మణైస్సహకుంభమన్వారభ్య, గాయత్రీంపచ్ఛోఽర్ధర్చశో నవానముక్త్వా, వేదాదీంశ్చ జపిత్వా, దధిక్రావ్ణ్ణఇత్యృచమ్, ఆపోహిష్ఠేతి తిసృః, హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయఃపావకాఇతిచతసృః, పవమానస్సువర్జనః- కృణుష్వపాజః- ఇత్యనువాకౌ, అగ్నేయశస్విన్ ఇతిచతసృః ఉదుత్తమం ఇత్యాదివరుణసూక్తమ్, బ్రహ్మజజ్ఞానమిత్యాది బ్రహ్మసమిధ్భవత్యాహుతీనామిత్యంతం షడృచం బ్రహ్మసూక్తమ్, పరిణోరుద్రస్యహేతిః-స్తుహిశ్రుతమ్- మీఢుష్టమ - అర్హన్బిభర్షి - త్వమగ్నేరుద్రః- ఆవోరాజానమ్. ఇతిషడృచంరుద్రసూక్తమ్ । విష్ణోర్నుకమ్- తదస్యప్రియమ్. ప్రతద్విష్ణుః- పరోమాత్రయా విచక్రమే-త్రిర్దేవః. ఇతిషడృచం విష్ణుసూక్తమ్, జాతవేదసేసునవామేతి పఞ్చదుర్గాసూక్తమ్, హిరణ్యవర్ణాంహరిణీమితిపఞ్చ దశర్చం శ్రీసూక్తంజపిత్వా, నమోబ్రహ్మణఇతి పరిధానీయాం త్రిర్జపిత్వా ప్రణవేనకుంభముత్థాప్య, కూర్చేనవ్యాహృతిభిః ప్రతిసరసూత్రంప్రోక్ష్య, వామహస్తేనసూత్రంగృహీత్వా దక్షిణహస్తేన త్రియమ్బకమితివాసుకింధ్యాత్వా భస్మాదినాత్రిరున్మృజ్య అగ్నిరాయుష్మానితి పఞ్చభిస్తండులపూర్ణం దక్షిణహస్తంగృహీత్వా, బృహత్సామేతిబద్ధ్వా, ఘృతసూక్తేనఅభిమృశేత్ । వివాహోధానయోస్తు, విశ్వేత్త్రాతఇతిపుంసోద

క్షిణహస్తే, బృహత్సామేతి స్త్రియావామహస్తే, బధ్నీయాత్ । ఉత్స వానైసాయంసంధ్యాయాం బన్ధనమంత్రేణసూత్రంవిసృజ్యపరిత్యజేత్

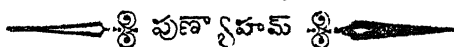
ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్.

చతుర్థఃఖణ్డః.

అభ్యుదయశ్రాద్ధమ్.

అథాభ్యుదయశ్రాద్ధం యత్రాదౌవిహితం, తత్ర ప్రాతఃకాలేకృత్వా, అనన్తరంకర్మకుర్యాత్ । యత్రాన్తేవిహితమ్, తత్ర పూర్వం కర్మకృత్వా పరేద్యుః ప్రాతఃకాలేకుర్యాత్ । తత్రోపవీతీ ప్రాఙ్ముఖోదక్షిణంజాన్వాచ్య, ప్రాగగ్రైరృజుభిర్యుగ్మైర్దర్భైః స్తిలార్థేయవైర్దేవతీర్థేన ప్రదక్షిణం సర్వంకుర్యాత్। స్వధాశబ్దేస్వాహాశబ్దంబ్రూయాత్, సంకల్పావాహనాదౌ నాందీముఖశబ్దేన పితరోవిశేష్యాః। వసుసత్యాఖ్యావిశ్వేదేవాః । అముకగోత్రస్య అముకశర్మణః అముకకర్మాంగమభ్యుదయశ్రాద్ధంకరిష్యామీతి సంకల్ప్య, పార్వణవదగ్నిముఖాన్తేవర్గద్వయపితౄనావాహ్య, వర్గద్వయపితృభ్యోజుహుయాత్ । వరణేతుప్రతివర్గం విశ్వేదేవార్థే ద్వౌద్వౌవిప్రౌ మాత్రాదీనాంపిత్రాదీనాం మాతామహాదీనాంచ నవానామేకైకస్య ద్వౌద్వౌ, విష్ణ్వర్థమేకమ్, ఏవం పఞ్చవింశతి బ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । ద్రవ్యస్యబ్రాహ్మణానాంచాభావేవర్గత్రయస్య విశ్వేదేవార్థేద్వౌ, ప్రతివర్గంద్వౌద్వౌ, విష్ణ్వర్థమేకమ్, ఏవంనవబ్రాహ్మణాన్వృణుయాత్ । మధువాతాఇత్యృచాంస్థానే ఉపాస్మైగాయతానరఇతి మధుమతీఃపఞ్చర్చశ్శ్రావయేత్ ॥ పిండప్రదానేచతురః ప్రాగగ్రాన్ దర్భాంస్త్సంస్తీర్య, లేపప్రషదాజ్యబదరీఫలమిశ్రాంశ్చతుర్వింశతిపిండానేకైకస్య ద్వౌద్వౌ పిండౌదద్యాత్ ॥ అన్యత్సర్వంపార్వణవత్కుర్యాత్ । ఏవంముఖ్య

కల్పస్యాసంభవేద్విగుణేన తండులేన ఆమశ్రాద్ధంకుర్యాత్ । అథ
వాఽభ్యుదయశ్రాద్ధంహిరణ్యరూపేణకరిష్యామీతి సంకల్ప్య, వర
ణాదిగన్ధదానాదిచకృత్వా బ్రాహ్మణానాంపురతోఽన్నశ్రాద్ధాచ్చ
తుర్గుణంహిరణ్యంనిధాయ్య యజ్ఞేశ్వరోహవ్య. ఏకోవిష్ణుః ఇతి మం
త్రద్వయముచ్చార్య, అనేనహిరణ్యరూపేణ అభ్యుదయశ్రాద్ధేన వసు
సత్యసంజ్ఞకవిశ్వేదేవరూపీ, నాందీముఖమాతృపితామహీప్రపితామ
హీరూపీ, నాందీముఖపితృపితామహప్రపితామహరూపీ, నాందీము
ఖ మాతామహమాతుఃపితామహమాతుః ప్రపితామహరూపీ,అభ్యు
దయశ్రాద్ధసంరక్షక శ్రీమహావిష్ణురూపీ,భగవాన్ జనార్దనఃప్రీయ
తామ్,ఇతియవోదకముత్సృజ్యతామ్బూలదక్షిణాదానాదికుర్యాత్.

॥ పుణ్యాహమ్ ॥

అథ పుణ్యాహం శుచౌదేశే ప్రాగగ్రాన్ దర్భాన్ సంస్తీర్య, తే
షుకుంభంనిధాయ, వ్యాహృతిభిరద్భిరాపూర్య, ఊర్ధ్వాగ్రంకూర్చం
నిక్షిప్య, గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య, దర్భైఃపరిచ్ఛాద్య, అముకగోత్రస్యఅ
ముకశర్మణః అముకకర్మాంగం పుణ్యాహంవాచయిష్యఇతిసంకల్ప్య
చతురోబ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా, దక్షిణాంతామ్బూలంతండులంవా
దత్వా, తైర్దర్భహస్తైఃపుణ్యాహంవాచయేత్ । అంజలింకృత్వా, మ
నస్సమాధీయతామితిబ్రాహ్మణాన్ సంపూజ్య, సమాహితమనసః స్మఇతి
తైః ప్రత్యుక్తః, ప్రసీదంతుభవన్తఇతిప్రార్థ్య, ప్రసన్నాః స్మఇతి ప్ర
త్యుక్తః భవద్భిరనుజ్ఞాతః పుణ్యాహంవాచయిష్య ఇత్యనుజ్ఞాప్య,ఓం
వాచ్యతామిత్యనుజ్ఞాతః, ఉదకుంభంసవ్యహస్తేనిధాయ దక్షిణహస్తేన
పిధాయ, కర్మణఃపుణ్యాహంభవన్తోబ్రువన్తు, పుణ్యాహంకర్మణో
ఽస్తు, కర్మణఃస్వస్తిభవంతోబ్రువన్తు, స్వస్తికర్మణేఽస్తు, కర్మ
ణఃఋద్ధింభవంతోబ్రువన్తు, కర్మఋధ్యతామితిత్రిఃప్రార్థనాప్రతివ
చనేకుర్యుః । అథపుణ్యాహసమృద్ధిరస్తు, శివంకర్మాస్తు ప్రజాపతిఃప్రీ

యతామిత్యుక్తే, అస్తుప్రీయతాంభగవాన్ ప్రజాపతిరితిబ్రూయుః ॥ శాన్తిరస్తు, పుష్టిరస్తు, తుష్టిరస్తు, బుద్ధిరస్తు, ఆయుష్యమస్తు, ఆరోగ్యమస్తు, శివంకర్మాస్తు, ఇతిసర్వేసహబ్రూయుః, సర్వాణిప్రార్థనాప్రతివచనాని ప్రణవపూర్వకమేవ కుర్యుః । అత్రఅస్తుశబ్దేషు పాత్రేకించిత్కించిజ్జలంసినీయ, తజ్జలంకుంభేనినయేత్ । శుద్ధ్యర్థం పుణ్యాహంచేత్, ఆపోహిష్ఠాదిభిః పుణ్యాహజలేనగృహాదీన్ ప్రోక్షయేత్ తతస్తేభ్యోదక్షిణాందద్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్

పఞ్చమఃఖణ్డః.

శ్రీ అథాగ్నిముఖమ్. శ్రీ

యత్రాగ్నిస్థాపనమ్, తత్రోదగపవర్గంప్రాచీఃప్రాగపవర్గాముదీచీస్తిస్రస్తిస్రోరేఖాదర్భాదినాలిఖిత్వా, తత్రతన్మ్యస్యాద్భిరవోక్ష్య దర్భాదికంనైరృత్యాంనిరస్య అపఉపస్పృశ్య, తత్రవ్యాహృతిభిరగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, యాజ్ఞియైరిన్ధనైఃప్రజ్వాల్య, పరిసమూహ్య, అవోక్షణశేషంప్రాగుదగ్వోత్సృజ్య, అన్యజ్జలం ప్రాగుదగ్వాపాత్రేయథా పరిస్తరణాద్బహిస్స్యాత్తథానిధాయ ప్రాగుదగగ్రాన్ షోడశషోడశదర్భానగ్నేఃప్రాగాదిప్రదక్షిణం పరిస్తీర్య, దక్షిణానుత్తరానుత్తరానధరాన్కృత్వా, అగ్నేరుత్తరతోదర్భాంత్సంస్తీర్య, తేషు దర్వ్యాజ్యస్థాల్యౌతత్పురస్తాత్ప్రోక్షణీపాత్రప్రణీతిపాత్రే తత్పురస్తాదరత్నిమాత్రంపరిధిత్రయం ప్రాదేశమాత్రాస్సప్తదశసమిధశ్చదర్భాన్సన్నహ్య,ఇధ్మోపదర్వ్యద్వన్ద్వమవాఞ్చిసాదయిత్వా, శలలీమాంజేలాజాదీంశ్చ సర్వాణియుగపదేవసాదయేత్ । సమావభిన్నాగ్రౌ ప్రాదేశమాత్రౌ దర్భౌ కాష్ఠాదినాఛిత్వా, అపఉపస్పృశ్య, మూలాదారభ్యాగ్రాదద్భిరున్మృజ్య పవిత్రేకృత్వా, అగ్నేఃపశ్చాద్దర్భోపరి

ప్రోక్షణీపాత్రే నిధాయ, తస్మిన్నప ఆనీయ ఉత్తానయోః ప్రాగగ్రయో
ర్దక్షిణవామయోః పాణ్యోరంగుష్ఠానామికాభ్యాం పవిత్రమూలాగ్రే
గృహీత్వా ప్రాగపవర్గం త్రిరుత్పూయ, పాత్రాణ్యుత్తానాని కృత్వా
ఇధ్మం చ విస్రస్య, సర్వాభిస్తాభిరద్భిః పవిత్రపాణిస్త్రిః ప్రోక్ష్య, అ
గ్నేః పశ్చాత్సపవిత్రే ప్రణీతాపాత్రే అప ఆనీయ, పూర్వవదుత్పూయ, ద
క్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాం ఘ్రాణసమముద్ధృత్య, పాత్రాసాదనా
దుత్తరతో దర్భేషు సాదయిత్వా, దర్భైః ప్రచ్ఛాద్య, అగ్నేర్దక్షిణ
తో దర్భేషు బ్రాహ్మణముపవేశ్య, విలీనమప్యాజ్యం హోమార్థే అగ్నౌ
విలాప్య, అగ్నేః పశ్చాత్సపవిత్రాయామాజ్యస్థాల్యామాజ్యం నిరూప్య
పరిస్తరణపాత్రాసాదనయోర్మధ్యే ఉదఙ్గారాన్నిరూహ్య, తేష్వాజ్యమ
ధిశ్రిత్య, జ్వలతా దర్భేణోల్ముకేన వా ఆజ్యమవద్యుత్య; అంగుష్ఠపర్వ
మాత్రే ద్వే దర్భాగ్రే కాష్ఠాదినా ఛిత్త్వా, అప ఉపస్పృశ్య యుగపదా
జ్యే ప్రత్యస్య, జ్వలతా దర్భాదినా ఆజ్యపాత్రం ప్రాగాది ప్రదక్షిణం త్రిః
పర్యగ్నికృత్వా, ఆజ్యస్థాలీముదగుద్వాస్య, నిరూఢానంగారాన్ప్ర
త్యూహ్య, ఆజ్యస్థాలీం స్వస్య పురస్తాన్నిధాయ, పూర్వవత్పవిత్రే గృ
హీత్వా, ప్రాగారభ్యానుద్ధరన్ప్రాగపవర్గం త్రిరుత్పూయ, పవిత్రే
విస్రస్య, అద్భిస్సంమృజ్య, యుగపదగ్నౌ ప్రహృత్య, దర్వీస్రువావగ్నౌ
ప్రతితప్య దర్భైస్సంమృజ్య, పునః ప్రతితప్య, ప్రోక్ష్య, నిధాయ, ద
ర్భానద్భిస్సంస్పృశ్య, అగ్నౌ ప్రహరతి । పుంసవనోపాకర్మవ్రత
గృహప్రవేశేషు చరుకర్మసు చ పరిధీన్ పరిదధాతి । అతోఽన్యత్ర సీ
మన్తాదిషు పాలాశఖాదిరాదీనామన్యతమేన కృతాన్ పరిధిస్థాల్యాయా
మాన్ శమ్యాఖ్యాన్యుగకీలాన్ పరిదధాతి । తత్ర స్థూలముదగగ్రం ప
శ్చాత్, అణుదీర్ఘం దక్షిణతః, అణుహ్రస్వముత్తరతః, పరిస్తరణవ
దన్యోన్యసంస్పృష్టాన్నిధాయ, మధ్యమం పరిధిముపస్పృశ్య, అగ్నే
ర్దక్షిణపూర్వోత్తరపూర్వయోరాఘారసమిధావూర్ధ్వక్రమాన్నిధాయ-

సవ్యేన ప్రోక్షణీపాత్రం స్పృశన్ దక్షిణహస్తేన పరిధ్యన్తః పరిస్తరణోపరి అదితేఽనుమన్యస్వేతి దక్షిణతః - ప్రాగపవర్గం అనుమతేఽనుమన్యస్వేతి పశ్చాత్, ఉదగపవర్గం సరస్వతేఽనుమన్యస్వేత్యుత్తరతః, ప్రాగపవర్గం దేవసవితః ప్రసువేతి ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణం పరిషిచ్య, ఆజ్యాభ్యక్తమిధ్మం బ్రాహ్మణానుజ్ఞయా అగ్నావాధాయ, సవ్యేనాజ్యస్థాలీం స్పృశన్నుత్తరం పరిధిసంధిమారభ్య ఆగ్నేయాన్తముపదర్వ్యా దక్షిణం పరిధిసన్ధిమారభ్యైశానాన్తం ప్రధానదర్వ్యా ఆజ్యేన దీర్ఘధారయా సర్వాణీధ్మకాష్ఠాని సంస్పర్శయన్ స్వాహాకారవర్జమాఘారహోమౌ జుహుయాత్ । పూర్వస్య ప్రజాపతిః, ఉత్తరస్యేన్ద్రో దేవతా । అథాగ్నయే స్వాహేత్యుత్తరపూర్వే, సోమాయ స్వాహేతి దక్షిణపూర్వే దేశే చాజ్యభాగౌ జుహుయాత్ । పుంసువనాదిష్వగ్నయే స్వాహేతి పునరేకామాజ్యాహుతిం మధ్యే జుహుయాత్, వివాహే హిరణ్యాయాం పశ్చిమజిహ్వాయామ్, జాతకర్మణి కనకాయాం మధ్యమజిహ్వాయామ్, ఉపనయనే రక్తాయాముత్తరజిహ్వాయామ్, పితృకార్యే సుకృష్ణాయాం దక్షిణజిహ్వాయామ్, అన్యత్ర సుప్రభాయాం పూర్వజిహ్వాయామ్, శాంతికర్మణి అతిరిక్తాయామీశాన్యదిక్స్థితాయామ్, తిలహోమే బహురూపాయామాగ్నేయ్యామ్, తత్తత్ప్రధానాహుతీర్జుహుయాత్

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్.

షష్ఠః ఖణ్డః.

❀ అథ జయాదిః. ❀

అథ జయైశ్చిత్తం చేతి త్రయోదశభిః, అభ్యాతానైరగ్నిర్భూతానామితి సానుషంగైరష్టాదశభిః, రాష్ట్రభృద్భిః ఋతాషాడితి సానుషంగైర్ద్వావింశతిభిః, ప్రజాపతే న త్వదేతాన్యన్య ఇత్యేతయా, వ్యస్తాభిర్వ్యాహృతిభిః, యదస్య కర్మణ ఇత్యేతయా చ అష్టపంచాశదాహుతీర్హుత్వా

పుంసువనాదిషు పరిధీనాజ్యేన నిధానక్రమేణాభ్యజ్య, మధ్యమంపరి ధిమగ్నౌప్రహృత్య, అన్యౌపరిధీహస్తాభ్యాం యుగపదాదాయ, ప్రహృత్య, దక్షిణవామహస్తాభ్యాంప్రధానాప్రధానదర్వీభ్యాం సంస్రావహోమంజుహుయాత్ । సీమన్తాదిషు శమ్యాఅపోహ్య సంస్రావహోమంజుహుయాత్ । అథమంత్రతంత్రదేవతా విపర్యాస న్యూనాతిర క్తస్వరాక్షరపదభ్రేషప్రాయశ్చిత్తార్థం సర్వప్రాయశ్చిత్తహోమం హోష్యామీతి సంకల్ప్య, ప్రణవపూర్వాభిస్సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిరనాజ్ఞాతత్రయేణ త్వన్నోఅగ్నే, సత్వన్నోఅగ్నే, స్వస్తిదా, అభిగీర్భిః, ఇదంవిష్ణురిత్యేతాభిః, వ్యస్తాభిస్సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిర్హుత్వా, ఌవిష్ణవేస్వాహేతి పూర్ణాహుతింహుత్వా, పూర్వవత్పరిషించేత్ । అన్వమంస్థాః, ప్రాసావీరితి భేదః । ప్రణీతాపాత్రంసవ్యస్య పురస్తాన్నిధాయ, తస్మిన్నన్యజ్జలంనినీయ, తజ్జలంప్రాగాదిప్రదక్షిణంప్రతిదిశంవ్యుత్సిచ్య పురస్తాన్నిస్రావ్య తేనాత్మానంప్రోక్ష్య దక్షిణతోనిషాదితంబ్రాహ్మణం సంపూజ్య, అగ్నేనయేత్యగ్నిసూక్తేనాగ్నిముపస్థాయ, ప్రణమ్యాభివాదయేత్.

అథ ప్రాయశ్చిత్తమ్.

అగ్నౌజలబిన్దునిపాతనే, పునస్త్వాదిత్యా ఇత్యగ్నింప్రజ్వాల్య సర్వప్రాయశ్చిత్తంజుహుయాత్ । సర్వత్రప్రయత్నమన్తరేణ అగ్నౌ ప్రజ్వలితే, ఉద్దీప్యస్వజాతవేదః - మానోహింసీజ్జాతవేదఇతి ద్వాభ్యాం సమిధావాదధ్యాత్ । ప్రణీతాపాత్రం భిన్నంచేత్, అభిన్నో ఘర్మోజీరదానురిత్యభిమన్త్ర్య, ఘర్మోదేవాంఅప్యేత్విత్యన్యత్పాత్రంనిధాయ, తస్మిన్ జలంపూరయిత్వా, వ్యాహృతిభిరుపతిష్ఠేత । యది ప్రణీతాః ప్రణీయమానావాసర్వాఆపఃపరాసిచ్యేరన్, అక్షితోస్యక్షిత్యైత్వా-ఇత్యభిమన్త్ర్య, ఆపోహిష్ఠేత్యన్యాభిరద్భిః పూరయిత్వా ఆయుర్మేధారయతప్రాణంమేధారయతప్రజాం మేధారయతపశూన్

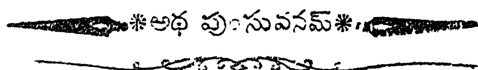
మేధారమేత మామాయుః ప్రాణాః ప్రజాః పశవః పరాసిచ్యైరన్నిత్యే పతిష్ఠేత |(తతంమఆప ఇతిజుహుయాత్) పరిస్తరణదాహే, అగ్నయే క్షామవతేస్వాహేతిహుత్వా, ఇంద్రంవో విశ్వతస్పరి- ఇంద్రం నరఇతి ద్వాభ్యామన్యాన్దర్భాన్ పరిస్తీర్య, ఇంద్రాయస్వాహేతిజుహుయాత్ | పరిధిదాహే పరిత్వాగ్నే పురంవయమితిజుహుయాత్ | దర్వీ కూర్చపవిత్రేధ్మద్రవ్యసంభారాణాం ఛేదదాహోపఘాతవినాశేషు, అన్యంయథాలింగం సాదయిత్వా, సంస్కృత్య, త్వన్నో అగ్నే- సత్వన్నో అగ్నే- త్వమగ్నే అయాసి- ప్రజాపతేనత్వదేతానీతి జుహుయాత్ | ప్రోక్షితానాం వస్త్రాదీనాం ఛేదనాదిషు, సోమాయస్వాహేతి జుహుయాత్ | కర్మమధ్యేఽగ్నినాశే, అయంతేయోనిః- ఇతిసమిధి భస్మసమారోప్య, అన్యస్మిన్నగ్నౌతాంసమిధం, ఆజుహ్వనః - ఉద్బుధ్యస్వఇతి ద్వాభ్యామాధాయ, ప్రణవేన, భూరగ్నయేచేతిచతుర్భిః, మనోజ్యోతిర్జుషతామాజ్యమితిచ జుహుయాత్ | అతోఽన్యేష్వనామ్నాతేషు, వ్యాహృతిత్రయేణ దశకంజుహుయాత్ |సర్వత్రకర్మణామాదావంతేచభగవత్స్మరణం తన్నామసంకీర్తనంచకుర్యాత్, మహాదమగ్రహంచ కారయేత్ | తదేవసర్వప్రాయశ్చిత్తమితివిజ్ఞాయతే.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్.

సప్తమఃఖణ్డః.

అథ గర్భాధానమ్.

స్త్రీణాం రజోదర్శనాదిషోడశసు రాత్రిషు ఆద్యాచతస్రోరాత్రీః పరిహాప్య, అన్యాసు ద్వాదశస్వనిషిద్ధాయాం రాత్రౌ, ఋతుసమావేశనం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య, విష్ణుర్యోనిమిత్యాదితంమేవాయోస మృద్ధయఇత్యన్తేన పత్నీమభిమన్త్ర్య, తయాసహాసంవిశేత్ | పరేద్యుః ప్రాతరభ్యుదయం పుణ్యాహంచకుర్యాత్.

అథ పుంసువనమ్

తస్యాం గర్భవత్యాం ద్వితీయే తృతీయే మాసే పుంసువనమ్, చతుర్థే షష్ఠేఽష్టమే వా మాసే సీమన్తేన వా సహ పుంసువనం కుర్యాత్ । పుంసువనసీమన్తోన్నయనకర్మాంగం ప్రతిసరబన్ధం కృత్వా, అముకగోత్రామముకనామ్నీం భార్యాం పుంసువనకర్మణా సంస్కరిష్యామీతి సంకల్ప్య, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రాసాదనకాలే, న్యగ్రోధస్య యా ప్రాచ్యుదీచీ వా శాఖా తత ఆహృతం ఫలద్వయసహితమంకురమ్, దృషత్పుత్రద్వయం సవం వా సన్న సాదయిత్వా, అగ్నిముఖాన్తే పత్న్యాఽన్వారబ్ధః, ధాతా దదాతు నో రయిమితి చతసృభిః, యస్త్వా హృదా కీరిణేతి చతసృభిశ్చ హుత్వా, జయాద్యగ్న్యుపస్థానాన్తే, యస్యా రజః ప్రాదుర్భావో నాస్తి తయా కన్యయా న్యగ్రోధాంకురం దృషత్పుత్రే న్యస్య, దృషత్పుత్రేణ పేషయిత్వా, నవవస్త్రాచ్ఛలేన ప్లావయిత్వా, అగ్నేః పశ్చాత్ ప్రాక్శిరసమూర్ధ్వముఖీం పత్నీం శాయయిత్వా, స్వయం ప్రాఙ్ముఖః స్థిత్వా, దక్షిణాంగుష్ఠేన తస్యా దక్షిణే నాసికాచ్ఛిద్రే తద్రసమ్ 'పుగ్ంసువనమసి' ఇతి నినయేత్ । సా తద్రసం నిగిరేత్ । పుంసువనకర్మాంగమభ్యుదయం పుణ్యాహం చ కుర్యాత్.

అథ సీమన్తోన్నయనమ్

అముకగోత్రామముకనామ్నీం భార్యాం సీమన్తోన్నయనకర్మణా సంస్కరిష్యామీతి సంకల్ప్య, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రాసాదనకాలే త్రిషు ప్రదేశేషు శుక్లవర్ణాం శలలీమ్, పిశాచోదుమ్బరస్తబకం త్రీన్ దర్భపుంజీలాన్, సూత్రగ్రథితాన్నిరూధాన్యవాంశ్చ సాదయిత్వా, ఆజ్యభాగాన్తే పూర్వవత్ప్రధానాహుతీర్హుత్వా, జయాద్యగ్న్యుపస్థానాన్తే అగ్నేః పశ్చాత్ప్రాఙ్ముఖీం పత్నీముపవేశ్య, ప్రత్యఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ శలల్యాదీన్యవ్యతిరిక్తాన్ సహ గృహీత్వా, త్రైః పత్న్యాశ్శిరో మ

ధ్యే రేఖామ్, భూర్భువస్సువరోం కారామహామ్- యాస్తే రాకే సుమత
యఇతి ద్వాభ్యాముల్లిఖ్య, పశ్చాన్నిరస్య, అప ఉపస్పృశ్య, గాయ
తామితి వీణాగాథినౌ ప్రేషయేత్ । తౌ చ ' సోమ ఏవనో రాజా ' ఇ
తి గాయేతామ్ । అత్ర అసావిత్యస్య స్థానే, యస్యా నద్యాస్తీరే వసన్తి
తన్నామ సమ్బుద్ధ్యా నిర్దిశేతామ్ । అథ సూత్ర గ్రథితాన్ యవాన్
తస్యాశ్శిరసి బద్ధ్వా, ఆనక్షత్రోదయాన్మౌనీ స్యాత్ । నక్షత్రేషూదితేషు
ప్రాచీముదీచీంవా దిశం గత్వా వత్సమభిమృశ్య వ్యాహృతీర్జపిత్వా
వాచం విసృజేత్.

* అథ జాతకర్మ. *

జాతే పుత్రే దివా నక్తం వా పితా నచేలం స్నాత్వా, అముక గోత్ర మ
ముక నక్షత్ర జాతం కుమారం జాతకర్మణా సంస్కరిష్యామీతి సఙ్క
ల్ప్య, దివస్పరీత్యనువాకాన్తే కుమారమభిమృశ్య, అస్మిన్నహమిత్యే
తేన తమంకే నిధాయ, అఙ్గాదఙ్గాదితి ద్వాభ్యాం తమభిమన్త్ర్య, తా
భ్యామేవ మూర్ధన్యవఘ్రాయ, తే ఏవ తస్య దక్షిణే కర్ణే జపేత్ । అ
త్ర అసావిత్యస్య స్థానే అభిమన్త్రణావఘ్రాణజపేషు కుమారో యస్మి
న్నక్షత్రే జాతస్తన్నక్షత్ర నామ రహస్యం సమ్బుద్ధ్యా నిర్దిశేత్ । ఆ
శ్వయుజ, అపభరణ, కృత్తిక, రోహిణ. మార్గశీర్ష, ఆర్ద్రిక- పున
ర్వసో, పుష్య, ఆశ్లేష, మాఘ, పూర్వఫల్గున, ఉత్తరఫల్గున, హస్త,
చైత్ర, స్వాతే, విశాఖ, అనూరాధ, జ్యేష్ఠ, మూలక, పూర్వాషా
ఢ- ఉత్తరాషాఢ, శ్రావణ, శ్రవిష్ఠ, శాతభిషజ, పూర్వప్రోష్ఠపాద,
ఉత్తరప్రోష్ఠపాద, రైవతేతి । మధుఘృతం చ సంసృజ్య, తస్మిన్ దర్భే
ణ శిఖాబన్ధవత్సరన్ధ్రేణ గ్రన్థినా బద్ధం హిరణ్యామవధాయ తేన తదా
దాయ- మేధాన్తే దేవస్సవితేత్యేతైః కుమారం ప్రాశయిత్వా, క్షేత్రి
యైత్వా నిర్ఋత్యై త్వేతి పఞ్చభిస్స్నాపయిత్వా, దధిఘృతం చ
కాంస్యపాత్రే సంసృజ్య, తత్తేనైవ పాత్రేణ, భూస్స్వాహా భువస్స్వా

హా సువస్స్వాహో౽గ్ంస్వాహేతి ప్రాశయిత్వా, శేషమద్భిస్సంసృజ్య అన్యేనగోష్ఠేనినీయ, అజ్కస్థంకుమారమ్. మాతేకుమారమిత్యేతయా మాతురంకేనిధాయ, అయంకుమారఇత్యేతయా దక్షిణంస్తనంపాయయిత్వా, యద్భూమేర్హృదయమ్ - యత్తేసుసీమేహృదయ మిత్యేతాభ్యాం పృథివీమభిమృశేత్ । తస్యామభిమృష్టాయాం పృథివ్యాంమాతాకుమారం సంవేశయేత్ । సంవిష్టంకుమారం, నామయతి నరుదతీత్యేతేనాభిమృశ్య, ఆపస్సుప్తేషుజాగ్రతేత్యేతేన కుమారస్యశిరః ప్రదేశే ఉదకుంభంనిధాయ, అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, దర్వీవదంజలింసంస్కృత్య, పరిషిచ్య, ఫలీకరణమిశ్రాన్ సర్షపాన్, అయంకలింపతయస్తమిత్యాదిభిరష్టభిర్మంత్రైః ప్రతిమంత్రం స్వాహాకారత్రయసహితం ప్రతిస్వాహాకారమంజలినాచతుర్వింశతివారంహుత్వా, పరిషిచ్య, అగ్నిముపస్థాయ, తమగ్నింసురక్షితంకృత్వా, సూతికాగృహస్య ప్రవేశప్రవేశేత స్మిన్నగ్నౌ ఫలీకరణమిశ్రాన్ సర్షపానంజలినా ప్రక్షిపతేతి సూతికాగృహపాలకాన్ జనాన్ సమ్ప్రేషయేత్॥ శాలాతిక్రమేనేదం సంప్రేషణమ్, నాగ్నిసంరక్షణంచ । జాతకర్మాజ్గమభ్యుదయం పుణ్యాహంచ కుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

అష్టమఃఖండః.

పఞ్చాయుధధారణాది

జాతస్య పఞ్చమాహే రక్షార్థం పంచాయుధం వ్యాఘ్రనఖంచ ధారయేత్ । ద్వాదశేషోడశేవాఽహ్ని, ప్రథమేసప్తమేవామాసి యస్మిన్ దినేతిథిద్వయంవాస్యాత్ తస్మిన్ దినేపూర్వాహ్ణే, ప్రాంగణేఽనావృతేశుచౌదేశే సూర్యసన్నిధౌశుక్లసూత్రసహిత సూచ్యాశిశోః కర్ణవేధంకుర్యాత్ । పుంసోదక్షిణకర్ణమ్ । తృతీయేదివసే

కర్ణావుష్టోదకేన ప్రక్షాళయేత్ । దశమేద్వాదశే షోడశేద్వాత్రింశే వాదివసే, శిశుంఖట్వామారోపయేత్

❋ అథ నామకరణమ్ ❋

ఏకాదశేఽహ్ని నామకరణమ్, ద్వాదశే షోడశే అష్టాదశే వింశే ద్వాత్రింశేవా, పితామాతాచ అముకగోత్రస్య అముకనక్షత్రజాతస్య కుమారస్య నామధాస్యావహే, ఇతిసంకల్ప్య, శర్మాంతంనామబ్రూయాతామ్ । విష్ణుశర్మేత్యాది । తతోఽభ్యుదయంపుణ్యాహంచ కుర్యాత్ ॥ అస్మిన్పుణ్యాహేవిశేషః- మధ్యమేస్వస్తివాచనేఅముకశర్మణ ఆయుష్మతేస్వస్తిభవంతోబ్రువంతు అముకశర్మణే ఆయుష్మతే స్వస్తీతి ప్రార్థనాప్రతివచనేకుర్యుః.

❋ అథ క్షీరపాయనాది ❋

ద్వితీయేజన్మర్క్షే చైకత్రింశేదినేవా, శంఖేనక్షీరంపాయయేత్ ।తృతీయేమాసి బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా, తచ్చక్షురితిమంత్రైః కుమారంసూర్యస్యదర్శయేత్ ॥ చతుర్థమాసికుమారం చంద్రస్యదర్శయేత్ । తస్మిన్నేవమాసిబ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా, ధాన్యరాశౌకుమారం నిధాయ అలంకృత్య త్రిశ్చాయశ్చత్వాఽభజతివ్రతి గంధాక్షతైః కుమారమభ్యర్చ్య, మృతసంజీవనీం జపిత్వా వాద్యఘోషైస్సహితం మిత్రైర్బంధుభిస్సహరథాదినామాతులాదినావా కుమారం వాహయిత్వా, గృహాన్నిర్గమయ్య, చత్వరంగమయిత్వా, గృహంప్రవేశయేత్.

❋ అన్నప్రాశనమ్ ❋

సావనేనమానేన షష్ఠేమాస్యన్నప్రాశనమ్,అష్టమే,దశమే,ద్వాదశేవా । అంకురార్పణప్రతిసరబంధాభ్యుదయ పుణ్యాహవాచనాని కృత్వా - అముకగోత్రమముకశర్మాణం కుమారమన్నప్రాశనకర్మణా సంస్కరిష్యామీతిసంకల్ప్య, దధిమధుఘృతమోదనంచపాత్రేసం

సృజ్య, భూరపాంత్వౌషధీనామితి చతుర్భిఃకుమారంప్రాశయేత్ ॥ సర్వత్రఅసౌశబ్దేషుతత్తద్విభక్తికం తత్తచ్ఛర్మబ్రూయాత్ ॥ సర్వత్రమంత్రాంతేక్రియాఃకుర్యాత్.

* అబ్దపూర్త్యుత్సవః. *

వర్షాంతేజన్మనక్షత్రే కుమారంహరిద్రాదిభి స్నాపయిత్వా, నవంకటిసూత్రం వస్త్రంచధారయిత్వా, అలంకృత్య, రథాదినామాతులాదినావాగృహం ప్రాపయేత్.

* అథ చౌళమ్ *

జన్మమాసాదిమాససంఖ్యయా తృతీయేవర్షే చౌళం కుర్యాత్ - పఞ్చమేవా, గర్భాత్తృతీయేవా పంచమేవా । స్నాతంశుద్ధకౌపీన వస్త్రధరంధృతోర్ధ్వపుండ్రం ప్రక్షాళితపాణిపాద మాచాంతం కుమారందక్షిణతఉపవేశ్య, అంకురార్పణప్రతిసరబంధాభ్యుదయ పుణ్యాహవాచనానికృత్వా, అముకగోత్రమముకశర్మాణం కుమారం చౌళకర్మణాసంస్కరిష్యామీతి సంకల్ప్య, క్షారలవణవర్జం కుమారంభోజయిత్వా, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రప్రయోగాంతే శీతోష్ణజలే యవాన్ ద్వాదశదర్భాన్ ఆనడుహం శకృత్పిండం క్షురంశలల్యాదీంశ్చ సాదయిత్వా, ఆజ్యభాగాంతే కుమారేణాన్వారబ్ధః, ధాతాదదాతునోరయిమిత్యాద్యష్టభిర్హుత్వా జయాద్యుపస్థానాంతే, అగ్నేఃపశ్చాత్కుమారం ప్రాఙ్ముఖముపవేశ్య, శలల్యాదినాతస్య వప్తవ్యాన్ శిఖాధారాంశ్చకేశాన్ పృథగ్విభజ్య, శలల్యాదీన్ పశ్చాన్నిరస్య అపఉపస్పృశ్య, ఉష్ణేనవాయవుదకేనేత్యేతేన ఉష్ణజలం శీతజలే నినీయ, ఆపఉందంత్విత్యేతయా తేనజలేన కుమారస్యశిరః ప్రాగానిప్రదక్షిణం సేచయిత్వా, త్రీన్దర్భాన్పురస్తాత్కేశేష్వంతర్ధాయ యేనావపదితిక్షురేణవపంతమాచార్యంయఃకశ్చిద్బ్రహ్మచారీ కుమారస్య మాతావాదక్షిణతఉపవిశ్య ' యత్ క్షురేణమర్చయతా ' ఇత్యేత

యాऽనుమంత్రయేత్ । అథాచార్యస్సదర్భాన్ కేశాంశ్ఛిత్వా, తద్ధస్తేప్రదాయ, యేనపూషేతి దక్షిణతశ్ఛిత్వా పూర్వవత్ప్రదాయ. యేనభూయఇతి పశ్చాచ్ఛిత్వా, ప్రదాయ, యేనపూషేత్యుత్తరతశ్ఛిత్వా ప్రదాయ, అపఉపస్పృశేత్॥ బ్రహ్మచారీమాతావాతాన్సర్వాన్ కేశాన్ ఆనడుహేశకృత్పిండేయవాన్వితేనిధాయ. ఉప్త్వాయకేశాన్- ఇత్యేతయోదుంబరమూలేదర్భస్తంభేవానిదధ్యాత్। తతఃక్షురంప్రక్షాళ్య నిదధ్యాత్ తేనత్ర్యహంక్షురకర్మనకుర్యాత్ । అథనాపితేనోప్తకేశంకుమారముష్ణోదకేన సంస్నాప్య దక్షిణతఆసీనాయ బ్రాహ్మణాయగాందద్యాత్, పితురన్యశ్చేళకర్తాచేత్, తస్మైదద్యాత్.

* అథ స్త్రీణాం జాతకర్మ *

స్త్రీణాంజాతకర్మాదిచౌళాంతాన్ సంస్కారాన్ అంకురాద్యఙ్గసహితాన్ హోమవర్జితాన్ అమంత్రకంకుర్యాత్ । సప్తమాద్యయుగ్మేమాసి అన్నప్రాశనమ్.

* మాతుర్గర్భాదౌ, చౌళాదినిషేధః *

మాతరిరజస్వలాయాం సమనంతరగర్భవత్యాంవా. పంచమమాసాదూర్ధ్వంపుత్రస్యపంచమాబ్దాదధశ్చౌళంనకుర్యాత్ । వ్యవహితగర్భవత్యాం నదోషః, సమనంతరగర్భవత్యామపి పంచమాబ్దేకుర్యాత్ । జన్మమాసేజన్మవారేజన్మనక్షత్రేవా శుభకర్మనకుర్యాత్ । జన్మమాసేజ్యేష్ఠమాసేవా సీమంతజస్య పుత్రస్యపుత్ర్యావా, శుభకర్మనకుర్యాత్ ॥ పుంసువనసీమంత జాతకర్మనామకరణాన్నప్రాశనేషుద్వితీయాదివివాహే, వయోధికకన్యాదానేవా నదోషః। ఏకస్మిన్ గృహే త్రిషుమాసేషు శుభద్వయంనకుర్యాత్ ॥ ఆచార్యభేదేద్వారభేదేవాకుర్యాత్ । గృహాంతరేపి పుత్రవివాహాదూర్ధ్వం షట్సుమాసేషు పుత్రీవివాహంనకుర్యాత్ । పుత్రీవివాహశేషహోమానంతరం పుత్ర్యంతరవివాహం పుత్రవివాహంవాకుర్యాత్ । ఏకమాతృప్రసూతా

ణా మేకస్మిన్వర్షే తుల్యోత్సవంనకుర్యాత్ ।తథావివాహాదూర్ధ్వం చౌళోపనయనే, ఉపనయనాదూర్ధ్వం చౌళంచనకుర్యాత్ । వర్షభేదేత్రిమాసాదూర్ధ్వంకుర్యాత్ । యమళయోర్భిన్నమాతృకయోశ్చ నతుల్యోత్సవనిషేధః । దేవోత్సవమధ్యే మనుష్యోత్సవంనకుర్యాత్ । చౌళోపనయన వివాహేభ్యఊర్ధ్వం వర్షంవర్షార్ధంవా క్షౌరంనకుర్యాత్ । తత్రోపాకర్మచేత్, బ్రహ్మచారీకుర్యాత్, తచ్ఛేషంకేశాన్ధారయేత్ । జాతకర్మాదిచౌళాంతాన్ పిత్రైవకుర్యాత్ ఊర్ధ్వంశ్రుతవృత్తాదిసమ్పన్నఃపితాఅన్యోవాకుర్యాత్ । పితురసన్నిధానేసర్వమన్యఃకుర్యాత్ ।ప్రవాసాదాగతఃపితా. అంగాదంగాదితిద్వాభ్యాం పుత్రమభిమంత్ర్య, తాభ్యామేవమూర్ధన్యవఘ్రాయ-అగ్నిరాయుష్మానితి పంచమంత్రాన్ దక్షిణేకర్ణే జపేత్ । సర్వస్మాదాత్మనఇత్యనూఢాంపుత్రీమభిమంత్రయేత్ । ఏవం ప్రతిపుత్రం జ్యేష్ఠపుత్రక్రమేణ కుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

నవమఃఖండః.

* ఉపనయనమ్ *

అథోపనయనం పంచమషష్ఠసప్తమాష్టమవర్షేషు వసంతేకుర్యాత్ । సౌరచాంద్రనాక్షత్రమానైర్గర్భాష్టమేకుర్యాదిత్యేకే । సుప్రక్షాళితపాణిపాదంధృతోర్ధ్వపుండ్రం స్వాచాంతంకుమారం దక్షిణత ఉపవేశ్య, ఉపనయనకర్మాంగ మంటపార్పణ ప్రతిసరాభ్యుదయపుణ్యాహానికృత్వా, అముకగోత్రమముకశర్మాణం కుమారముపనేష్యఇతి సంకల్ప్య, యజ్ఞోపవీతంపరమమితిమంత్రం సఋషిచ్ఛందోదైవతముచ్చరన్ ఉపవీతంధారయిత్వా, తన్మంత్రంవాచయిత్వా-ఆచమయ్యాపరిషేచనాపోశనప్రాణాహుతిసహితం క్షారలవణవర్జం కుమారం భోజయిత్వా, చౌళవద్దిగ్వపనంకృత్వా క్షౌరంకారయిత్వా, స్నాతం

కుమారం దక్షిణతఉపవేశ్య అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రసాదనాంతే, అ
శ్మానం సద్యస్కృత్తంవాసః, మౌంజీమ్, అజినం దర్భాన్ ఉదకమ్,
కూర్చమ్, దండంచసాదయిత్వా ఆజ్యభాగాంతే కుమారస్య హస్తేప
లాశసమిధం ప్రదాయ ఆయుర్దా దేవేతి మంత్రముచ్చరన్ అథైహి
త్యుక్త్వా కుమారేణ సమిధమాధాప్య ఆతిష్ఠేమమితి మన్త్రముచ్చరన్ అ
గ్నేరుత్తరత ఉశ్మానం దక్షిణేనపదా ఆతిష్ఠేతి బ్రూయాత్ । కుమారో
దక్షిణేన పదా అశ్మానమాస్థాయ తత్రైవాధస్తాత్తిష్ఠేత్ । అథాచార్యః
రేవతీస్త్వేతి ద్వాభ్యాం వస్త్రమభిమన్త్ర్య యా అకృన్తన్ ఇతి తిసృభిః
పరిధాప్య పరీదంవాస ఇత్యేతయా కుమారమభిమన్త్రయేత । ఇయం
దురుక్తాత్- మిత్రస్య చక్షుః- అగన్త్ర- సముద్రాదూర్మిః- ఉపా
యుషా- ఇత్యేతాన్ మంత్రాన్ స్వయముచ్చరన్, తత్తత్క్రియాః కృత్వా
పశ్చాత్కుమారం వాచయేత్ । ఇయందురుక్తాత్- ఋతస్య ఇతి ద్వా
భ్యాం త్రివృతాం మౌంజీం కటిప్రదేశే త్రిః ప్రదక్షిణం పరిధాప్య, మి
త్రస్య చక్షురిత్యేతయా అజినముత్తరలోమ ధారయిత్వా, అగ్నేరుత్తర
తో దర్భాన్ సంస్తీర్య తేషు అగన్త్రేత్యేతయా కుమారం ప్రత్యఙ్ముఖమవ
స్థాప్య ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్నన్యావర్జితం స్వోదకాంజలిం తస్యాంజలా
వాసీయ, తేనోదకేన సముద్రాదూర్మిః- ఇత్యేతయా కుమారం త్రిః
ప్రోక్ష్య, అగ్నిష్టే హస్తమగ్రభీదిత్యాదిభిర్దశభిః తస్య సాంగుష్ఠము
త్తానం దక్షిణహస్తం గృహీత్వా, అగ్నయే త్వా పరిదదామ్యసావిత్యే
కాదశభిః ప్రతిమంత్రమగ్న్యాదిదేవతాభ్యో దక్షిణార్థం కించిత్కిం
చిద్ధస్తం ప్రసార్య దత్త్వా, దేవస్య త్వేతి హస్తాభ్యామాలింగ్య ఆత్మన
స్సమీపం నీత్వా యథాస్థానముపవిశ్య సుప్రజాః ప్రజయేతి తస్య దక్షి
ణకర్ణే జపిత్వా బ్రహ్మచర్యమాగామితి తం వాచయిత్వా, కో నా
మాసీతి పృచ్ఛేత్, అసౌ నామాస్మీతి కుమారః ప్రతిబ్రూయాత్ । కస్య
బ్రహ్మచార్యసీతి పృష్టే ప్రాణస్య బ్రహ్మచార్యస్మీతి ప్రత్యుక్తే

అసావేష తె దేవసూర్యేతిస్వయముక్త్వా అధ్వనామధ్వపతఇతి తంవాచయిత్వా, యోగెయోగఇత్యాది ప్వకాదశసుద్వితీయచతుర్థౌస్వయముక్త్వా స్వాహేతికుమారం వాచయన్ హావయేత్ ।అస్యాన్నవమన్త్రాన్ కుమారమెవవాచయన్ హావయిత్వా, జయాదిసంస్రావాంతం కృత్వా భువస్స్వాహేతిహుత్వా, ప్రాయశ్చిత్తపరిషేచన ప్రణీతామోక్షణాని కృత్వా, సదస్యాన్ ప్రణమ్య దక్షిణాందత్త్వా అనుజ్ఞాప్య అగ్నేఃపశ్చాత్కుమారనిహితెకూర్చెరాష్ట్రభృదసీతి ప్రాఙ్ముఖఉపవిశేత్। తతఃకుమారఆచార్యంప్రణమ్య అభివాద్య, తస్యపురస్తాత్ప్రత్యఙ్ముఖఆసీనోదక్షిణేన పాణినాతస్యదక్షిణంపాదం సవ్యేనసవ్యముపసంగృహ్య సావిత్రింభోఅనుబ్రూహీతిప్రార్థయేత్ । అథాచార్యః పాదాదౌ ప్రణవాదిం వ్యాహృతిత్రయమ్, అర్థర్చాదౌ ప్రథమద్వితీయెవ్యాహృతీ, అనవానాదౌతృతీయాంవ్యాహృతించ సంయోజ్య గాయత్రీం తస్యదక్షిణకర్ణేజపిత్వా, తథైవతంవాచయిత్వా అవృధమసౌ సౌమ్యేతి దక్షిణహస్తేనోత్తరమోష్ఠముపస్పర్శయిత్వా, ఆచామయేత్ । నాత్రాదర్శదైశమన్నిర్దిశేత్ । బ్రహ్మణఆణీస్థః ఇతిహస్తాభ్యాం యుగపత్కర్ణావుపస్పర్శయిత్వా, సుశ్రవస్సుశ్రవసమితిపాలాశంబైల్వం వా దండంధారయిత్వా, ఆచమయ్య స్మృతంచమేఇత్యాది సర్వవ్రతోభూయాసమిత్యంతం వాచయేత్ । తతఃకుమారఃగురోవరందదామీతి గురవెగాందద్యాత్ । అథాచార్యోదక్షిణనాసికయా వాయుంసప్తదశకృత్వ ఆరోప్య, దేవస్యత్వేత్యుక్త్వా రాజాత్వావరుణోనయతు-దేవిదక్షిణెరుద్రాయ గామిత్యాది అంగిరసః ప్రతిగృహ్ణామీత్యన్తముక్త్వా, తాం ప్రతిగృహ్య ఉదాయుషేతి కుమారముత్థాప్య తచ్చక్షురిత్యాది జ్యోక్చసూర్యందృశ ఇత్యంతైర్మన్త్రైరాదిత్యోపస్థానం కారయిత్వా, దక్షిణతోనిషాదితం బ్రాహ్మణంసమ్పూజ్య ఆసమావర్తనాన్మత్తోఽయంనవిప్రయుజ్యేతేతి యంకుమారంకామయేత తస్య ద

క్షిణహస్తం యస్మిన్న్యాతంచ - ఇత్యేతయాస్వదక్షిణహస్తేనగృహీత్వా అగ్నిముపతిష్ఠేత । తతఃకుమారఃత్రిఃప్రాణానాయమ్య, సమిధఆధాస్యామీతి సంకల్ప్య, ఉల్లిఖ్యావోక్ష్య, అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య ప్రజ్వాల్య పరిత్వాగ్నే ఇతి పరిసమూహ్య, పరిషిచ్య అగ్నయేసమిధమిత్యాదిభిర్ద్వాదశభిర్మన్త్రైర్ద్వాదశసమిధఆధాయ, తూష్ణీం పరిసమూహ్య, పరిషిచ్య, యత్తేఅగ్నే ఇతిత్రిభిః, మయిమేధామితి త్రిభిశ్చాగ్నిముపతిష్ఠేత । ఏతమేవాగ్నిం త్ర్యహంధారయేత్ । అస్మిన్నేవాగ్నౌ సాయంప్రాతస్సమిధఆదధ్యాత్ । త్ర్యహాదూర్ధ్వమానమావర్తనాత్సాయంప్రాతర్లౌకికాగ్నౌ సమిదాధానమ్, సాయమేవత్యేకే । అథాచార్యఃకుమారంబ్రహ్మచార్యసీత్యాదీన్షడర్థాన్ సంశాసయేత్ । ప్రతిసంశాసనం బాఢమితిబ్రూయాత్ । అథాచార్యస్తస్మైఅరిక్తంపాత్రం ప్రయచ్ఛన్ మాతరమేవాగ్రే భిక్షస్వభగినీంవేతిబ్రూయాత్ । సచ భవతిభిక్షాందేహీతి మాతరమేవాగ్రే భిక్షేతస్వభగినీంవా। తత్సమాహృత్య ఉపనిధాయ, భైక్షమిదమాహృతమిత్యాచార్యాయబ్రూయాత్ । తత్సుభైక్షమిత్యాచార్యఃప్రతిగృహ్ణీయాత్ । కుమారస్త్ర్యహంక్షారలవణవర్జం భుంజీత, మంత్రవద్ధృతమేవవస్త్రంధారయేత్ । చతుర్థేఽహనితద్విసృజ్య, అన్యద్వస్త్రం పరిధాయ గురోర్వాసస్తేదదామి, ఇతి పూర్వధృతం వస్త్రమాచార్యాయదద్యాత్ । అథాచార్యః, వాయంపూర్వవదారోప్య, యస్యతే ప్రథమవాస్యగ్ంహరామఇత్యేతయా తత్ప్రతిగృహ్ణీయాత్ । మాతరిగర్భిణ్యాం రజస్వలాయాంవా, పుత్రస్యఉపనయనం నకుర్యాత్.

* అథపునస్సంస్కారనిమిత్తాని *

తీర్థయాత్రాంవినా అంగవంగకళింగసౌవీరసౌరాష్ట్రమాగధావంతిదక్షిణాపథాదిదేశగమనే సింధుతరణే, మద్యపానే, విణ్మూత్రప్రాశనే అనధ్యయనదివసే తత్పూర్వేద్యుశ్చోపనయనే, సర్వేషాం పున

రుపనయనంకార్యమ్ । బ్రహ్మచారిణస్తుపితృమాతృమాతామహాచార్యోపాధ్యాయమాతులవ్యతిరిక్తప్రేతకార్యకరణే, పితృమాతృజ్యేష్ఠభ్రాత్రాచార్యవ్యతిరిక్తోచ్ఛిష్టాన్న ప్రేతాన్నాశౌచాన్న గణాన్న గణికాన్న శూద్రాన్న సూతకాన్న శ్రాద్ధాన్నభోజనే, అనిర్దశాహక్షీరపానే, మధుమాంసభక్షణే మాతరిరజస్వలాయా ముపనయనే చ, పునరుపనయనంకార్యం । ఉపవీతపరిత్యాగే షట్కృచ్ఛ్రాణి కృత్వా, పునరుపనయనంకుర్యాత్ । వసనాజినమౌంజీదండ ధారణభిక్షాచరణ త్రిరాత్రవ్రతానిచ పునరుపనయనేవర్జయేత్.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్.

దశమః ఖణ్డః.

శ్రీ అథోపవీతవిధిః శ్రీ

స్వాధ్యాయదివసే పూర్వాహ్ణే శుచికార్పాసనిర్మిత సూత్రం ప్రణవేన వ్యాహృతిత్రయేణచాభిమన్త్ర్య, చతురంగుళమానేన షణ్ణవతిసంఖ్యయా సూత్రమచ్ఛిన్నం త్రిగుణీకృత్య, ప్రణవవ్యాహృతిభిః ప్రోక్ష్య కూర్చోపరినిధాయ, ఆపోహిష్ఠేతితిసృభిః హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయఃపావకా ఇతిచతసృభిః పవమానస్సువర్జన ఇత్యేతేనానువాకేనచదర్భైః ప్రోక్ష్య, తం ప్రత్యఙ్ముఖేన గృహీతమధ్యంగృహీత్వా ప్రాఙ్ముఖో దక్షిణహస్తోర్ధ్వేనం పాణిభ్యాం ప్రణవవ్యాహృతిభిరనువర్త్య సావిత్ర్యా త్రిగుణీకృత్య, ప్రాణానాంగ్రన్థిరసీతిమాత్రా గ్రంథిపార్శ్వయోర్మధ్యే చావేష్ట్య, శ్లిష్టంకృత్వా, వామహస్తోర్ధ్వేనం, భూరగ్నిం- భూర్భువస్సువరిత్యనువాకాభ్యామనువర్త్య, దర్భైర్ఘృష్ట్వా, దర్భాస్తృతేశుచౌదేశే ప్రసార్య, తదుపరిద్వాదర్భప్రాస్య, త్రికకరధ్వనింకృత్వా, సూత్రభ్రమణంనావేక్షేరన్, అనన్తరంతత్సూత్రమాబాధ్య, అశ్వత్థాదియజ్ఞియవృక్షశాఖాయాంపితృభ్యో

నమఇతి బధ్వా, సూత్రంకుటిలం ప్రణవవ్యాహృతిభిః ఋజూకృత్య, త్రివలయంకృత్వా, అగ్రాభ్యాంమధ్యమావేష్ట్య, పునస్సూత్రత్రయం పరివేష్ట్య, ప్రాణానాంగ్రన్థిరసీతి బ్రహ్మగ్రన్థిం కృత్వా, శుచౌదేశే గోమయోపలిప్తేవ్రీహిన్నిధాయ, తదుపరిజలపూర్ణం సకూర్చం సయజ్ఞీయశాఖంకుంభంనిధాయ, తస్మిన్ ప్రణవవ్యాహృతిభి ర్వ్యస్తాభిర్యజ్ఞోపవీతంనిధాయ, గన్ధాదిభిరభ్యర్చ్య, యజ్ఞోపవీతప్రతిష్ఠాం కరిష్యఇతిసంకల్ప్య, యజ్ఞోపవీతంస్పృశన్ ప్రణవాదిభిః వ్యస్తాభిస్సమస్తాభిర్వ్యాహృతిభిః ప్రతిష్ఠామన్త్రైశ్చప్రతిష్ఠాప్య, భూరగ్నించేత్యనువాకేనాభిమన్త్ర్య, నవతన్తుదేవతాః - పృథివీమపోఽగ్నింవాయుమాకాశం ప్రాణమాత్మాన మన్తరాత్మానం పరమాత్మానం గ్రన్థిత్రయదేవతాః-బ్రహ్మాణంవిష్ణుంరుద్రమ్, యజ్ఞోపవీతాధిదేవతామ్, పరమాత్మానంచావాహ్య, ఆసనాదిభిరభ్యర్చ్య, ఆసత్యేన, ఉద్వయం ఉదుత్యమ్,చిత్రందేవానామ్,(తచ్చక్షుః)ఇతిచతుర్భిరాదిత్యాయప్రదర్శ్య,పూర్వవన్నిధాయ,యజ్ఞోపవీతంస్పృశన్, అష్టోత్తరశతంగాయత్రీంజపిత్వా,త్రియమ్బకంయజామహఇతిసకృజ్జపిత్వా,ఉత్తానేనదక్షిణహస్తేన అవాచీనేన వామహస్తేనచ యజ్ఞోపవీతంగృహీత్వా, సఋషిచ్ఛందోదైవతం యజ్ఞోపవీతంపరమంపవిత్రమితిమన్త్రేణ ధారయేత్ । ప్రత్యుపవీతం మన్త్రోచ్చారణాచమనేకుర్యాత్ । విచ్ఛిన్నైకతన్తుమ్, భుక్త్వానిర్మితమ్, త్రిభిర్నానువర్తితమ్, అనువర్తనేమనుష్యమార్జాలాదిభిరధోగతమ్, పూయశోణిత విణ్మూత్రశ్లేష్మోచ్ఛిష్టదూషితమ్, అశుచిస్పృష్టమ్, అశుచిక్షేత్రసమ్భూతకార్పాసనిర్మితమ్, విణ్మూత్రోత్సర్జనే చండాలైర్గ్రామచండాలైశ్చ సమ్భాషణేనివీతంకృత్వా దక్షిణకర్ణేఅనిక్షిప్తంచోపవీతం పరిత్యజేత్ । భుజకూర్పరమణిబన్ధేషు ఉపవీతేగతే,త్రిషడ్ద్వాదశప్రాణాయామాన్ క్రమేణకుర్యాత్ ।క్రోధాన్మోహాద్వాయజ్ఞోపవీతచ్ఛేదనేనద్యాం

స్నాత్వా, అష్టసహస్రగాయత్రీంజపేత్ । ఉపవీతనాశే, యావదుప వీతంనలభ్యతే తావత్ కార్పాసతన్తుగోవాలకుశేష న్యతమేన కృ తమ్, పరిమండలితంవస్త్రంవాధారయేత్ । ఏకరాత్రమప్యుపవీతేన వినాశూద్రో భవతి.

❋ అథోపాకర్మ ❋

శ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యాంప్రాతఃకాలే, తైష్యాంపౌర్ణ మాస్యా మధ్యాయోత్సర్జనాకరణదోషప్రాయశ్చిత్తార్థమష్టోత్తర సహస్రం కామోకార్షీ న్మన్యురకార్షీదితిమన్త్రజపంకరిష్యఇతి సంకల్ప్య, తన్మంత్రంజపేత్ । అనన్తరంబ్రహ్మచారీకేశాన్వాపయేత్। అథాపరాహ్ణేశ్రావణ్యాం పౌర్ణమాస్యామధ్యాయోపాకర్మకరిష్య ఇతిసంకల్ప్య, కౌపీనకటిసూత్రవస్త్రోపవీతమౌంజ్యజిన దండాన్మ వాన్ తత్తన్మన్త్రేణ యథాపూర్వంధృత్వా,పురాతనాన్ పరిత్యజ్య,స్నా త్వా ఆచమ్య, నివీతంకృత్వా, ప్రజాపతింసోమమగ్నిం విశ్వాన్ దే వాన్సాంహితీర్యాజ్ఞికీర్వారుణీర్బ్రహ్మాణం సదసస్పతించ సవైతాన్ కాండఋషీన్ ఋషితీర్థేన తిలాక్షతోదకైస్త్రిస్త్రి స్తర్పయిత్వా,ఆ చమ్య, శుష్కవస్త్రంధారయేయుః । అథాచార్యః, అగ్నిప్రతిష్ఠాప నాద్యగ్నిముఖాన్తేశిష్యైరన్వారబ్ధః, ప్రజాపతయే కాండఋషయె స్వాహేత్యాదిభిర్నవభిర్హుత్వా, ఇషేత్వేత్యాదీంశ్చతురోఽనువా కానధ్యాప్య, జయాద్యగ్న్యుపస్థానాన్తే,అభ్యుదయంపుణ్యాహంచకు ర్యాత్। అపరేద్యుర్మహానద్యాం తత్సమ్బన్ధినివా జలేస్నాత్వా, మి థ్యాధీతదోషప్రాయశ్చిత్తార్థం సావిత్ర్యాసమిత్సహస్రమాధాస్యా మీతి సంకల్ప్య, అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, పరిషిచ్య, ప్రణవ వ్యాహృతిపూర్వయా సావిత్ర్యాఘృతాభ్యక్తం సమిత్సహస్రమేకైక మాధాయ, పరిషిచ్య, అగ్నేనయేత్యగ్నిముపతిష్ఠేత్ । అథవాసావి త్రీం సహస్రకృత్వోజపిష్యామీతి సఙ్కల్ప్య, ప్రణవాదీనా వ్యా

ష్యాదిపూర్వకం ప్రాణాయామత్రయంకృత్వా, సప్తవ్యాహృతి పూర్వికాం గాయత్రీంశిరసాసహ దశవారం జపిత్వా, ఆయాత్విత్యావాహనాదిపూర్వకం సహస్రంజపిత్వా, త్రిః ప్రాణానాయమ్య, గాయత్రీమభివాద్య, ఉత్తమేశిఖరే దేవీత్యుద్వాసయేత్.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయాం

ఏకాదశఃఖణ్డః.

॥ అథ ప్రాజాపత్యాదివ్రతాని ॥

ప్రాజాపత్యసౌమ్యాగ్నేయ వైశ్వదేవాఖ్యాని చత్వారివ్రతాని చత్వారి కాండానిచత్వార్యుత్సర్జనాని తత్తద్వ్రతానిచరిత్వా, తత్తత్కాణ్డాధ్యయనాన్తే తత్తదుత్సర్జనానికుర్యాత్ । కాణ్డానాం సంకీర్ణత్వేన తథాఽధ్యయనాభావేఽపి యదాకదాచిదుత్తరాయణే వివాహాత్ప్రాగ్వ్రతాన్యుత్సర్జనానిచకుర్యాత్ । బ్రహ్మచర్యవ్రతలోపప్రాయశ్చిత్తం షడబ్దకృచ్ఛ్రాదికృత్వా, ఉప్తకేశంస్నాతంశిష్యం దక్షిణతఉపవేశ్య ఆచార్యః, అముకగోత్రమముకశర్మాణంమాణవకం ప్రాజాపత్యవ్రతేన కర్మణాసంస్కరిష్యామీతి సంకల్ప్య, ప్రాజాపత్యవ్రతంచరిష్యామీతి శిష్యంవాచయిత్వా, వస్త్రయజ్ఞోపవీతాది ఉపాకర్మవద్ధారయిత్వా, పురాతనానిత్యాజయిత్వా, స్నాతంశిష్యం సోమాగ్నివిశ్వదేవవర్జం కాణ్డఋషితర్పణం పూర్వవత్ కారయిత్వా, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యగ్నిముఖాన్తే శిష్యేణాన్వారబ్ధః ప్రజాపతయేకాణ్డఋషయేస్వాహేతిహుత్వా, ప్రజాపతేనత్వదేతాని- రయీణాప్పతిమ్- ప్రజాపతేత్వన్నిధిపాః-తవేమేలోకాః - ప్రజాపతిం ప్రథమమ్- యోరాయఈశే- ఇతిషడ్భిః, సాగ్ంహితీభ్యఇత్యాదిభిశ్చహుత్వా, అగ్నేవ్రతపతేకాణ్డఋషిభ్యః ప్రాజాపత్యవ్రతం చరిష్యామీత్యాదిభిశ్చతుర్భిరగ్న్యుపస్థానం కారయిత్వా, ఆచార్యోఽజ

యాద్యగ్న్యుపస్థానాన్తేఽభ్యుదయం పుణ్యాహంచకుర్యాత్ । ఏవమేవోత్సర్జనమ్ । ప్రాజాపత్యవ్రతోత్సర్జనేన కర్మణాసంస్కరిష్యామి, ప్రాజాపత్యవ్రతోత్సర్జనం చరిష్యామి, ప్రాజాపత్యవ్రతమచారిషమ్, ఇతిభేదః.

అథాపరాహ్ణే గ్రామాద్బహిః, అముకగోత్రమముకశర్మాణంమాణవకం సౌమ్యవ్రతేన కర్మణాసంస్కరిష్యామీతి సంకల్ప్యసౌమ్యవ్రతంచరిష్యామీతి శిష్యంవాచయిత్వా, వస్త్రయజ్ఞోపవీతాదిపూర్వవద్ధారయిత్వా, స్నాతంశిష్యం ప్రజాపత్యగ్నివిశ్వదేవవర్జం కాణ్డఋషితర్పణంపూర్వవత్కారయిత్వా, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాదిపాత్రసాదనాన్తే, చతస్రఔదుమ్బరీస్సమిధః, ఉదకుమ్భమ్, నవవస్త్రంచసాదయిత్వా, అగ్నిముఖాన్తే శిష్యేణాన్వారబ్ధః, సోమాయకాణ్డఋషయే స్వాహేతిహుత్వా, సోమోధేనుమ్- అషాఢంయుత్సు - త్వగ్ంసోమక్రతుభిః- యాతేధామానిహవిషా - త్వమిమాఓషధీః - యాతేధామాని దివియాపృథివ్యామ్- ఇతిషడ్భిః, సాగ్ంహితీభ్యఇత్యాదిభిశ్చ జుహుయాత్ । తతశ్శిష్యోఽగ్నేః పురస్తాద్ధాన్యోపరిస్థాపితం సకూర్చం వస్త్రవేష్టితముదకుమ్భముపస్పృశ్య, నమోవాచఇత్యనువాకంజపిత్వా, పృథివీసమిత్, అన్తరిక్షగ్ంసమిత్-ద్యౌస్సమిత్- ప్రాజాపత్యామేసమిదసి- ఇతిచతుర్భిరాజ్యాభ్యక్తాశ్చతస్రఔదుమ్బరీస్సమిధోఽగ్నావాధాయ అగ్నేవ్రతపతేకాణ్డఋషిభ్యః సౌమ్యవ్రతంచరిష్యామి, ఇత్యాదిభిశ్చతుర్భిరగ్న్యుపస్థానంకుర్యాత్ ।అథాచార్యః యుంజతేమనఇత్యాదీనాం, దేవావైసత్రమాసతేత్యాదీనాం చానువాకానాం ప్రథమపదాని, యుంజతేసవితేతి పదద్వయంవా, శిష్యం వాచయిత్వా, జయాద్యగ్న్యుపస్థానాన్తంకుర్యాత్ । తతశ్శిష్యఉదకుమ్భముపస్పృశ్య; శన్నోవాతఃపవతామిత్యనువాకంజపిత్వా; వాచంయచ్ఛేత్ । అథాచార్యశ్శిష్యస్య సముఖంశిరః నవవస్త్రేణ ప్రద

క్షిణం వేష్టయిత్వా; అస్తమితే గ్రామం ప్రాపయేత్ । తాం రాత్రిం శిష్యో వాగ్యత స్తిష్ఠేత్; ఆసీత వా । శ్వోభూతే గ్రామాద్బహిర్గత్వా శిరో వేష్టనవస్త్రమపనీయ ఆచార్యాయ దత్వా అగ్నిమాదిత్య ముదకుమ్భమాకాశం గిరిం వత్సం సువర్ణంచ యథాసంభవమాచార్య దర్శితం దృష్ట్వా; వయస్సుపర్ణా ఇత్యాదిత్యముపతిష్ఠేత । ఏవమేవోత్సర్జనమ్ । యుంజత ఇత్యాది వాచనం శిరో వేష్టనాద్యాదిత్యోపస్థానాన్తం చ వర్జయేత్ । ధ్యాస్సమిదిత్యాదిభిస్సమిదాధాన మాదిత్యవ్రతపత ఇత్యాదిభిరుపస్థానమాచార్యాయ వరదానంచ కుర్యాత్.

ప్రాజాపత్యవ్రతవదాగ్నేయవ్రతమ్ । ప్రజాపతిసోమవిశ్వదెవవర్జం తర్పణమ్ । అగ్నయే కాణ్డఋషయే స్వాహా, అగ్నేనయేతి షడ్భిస్సాంహితీభ్య ఇత్యాదిభిశ్చ హోమః, ఆగ్నేయవ్రతం చరిష్యామి, ఇతి భేదః । ఏవమేవ వైశ్వదేవవ్రతమ్ । ప్రజాపతిసోమాగ్నివర్జం తర్పణమ్, విశ్వేభ్యో దేవేభ్యః కాణ్డఋషిభ్యస్స్వాహా. ఆనో విశ్వే అస్త్రాగమన్తు దేవా ఇతి షడ్భిః- సాంహితీభ్య ఇత్యాదిభిశ్చ హోమః వైశ్వదేవ వ్రతంచరిష్యామీతి భేదః । ఉత్సర్జనే తు వ్రతమచారిషమితి.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయాం

ద్వాదశఖండః.

శ్రీ అథ సమావర్తనమ్ శ్రీ

స్నానకర్మ కరిష్యమాణస్సూర్యోదయాత్ప్రాగ్వ్రజం ప్రవిశ్య అన్తర్లోమ్నా చర్మణా ద్వారమాచ్ఛాద్య ఆసాయం తత్రైవ వసేత్ । తస్మిన్నహని బహిరాతపేన న నిర్గచ్ఛేత్ । మధ్యందినే స్నానకర్మ కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాది పాత్రసాదనాన్తే పాలాశం సమిధమ్, కటమ్, క్షురమ్, శీతముష్ణంచ జలమ్, యవాన్, శకృత్, దర్భాన్, ఔదుంబరం దన్తకాష్ఠమ్, స్నానీయమ్, నవవస్త్రద్వయమ్

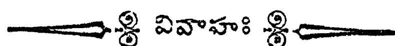
ఉపవీతద్వయమ్, చన్దనమ్, సోపధానమ్, సూత్రప్రోతం సౌవర్ణమణిమ్, బాదరమణిమ్, కుండలద్వయమ్, స్రజమ్, అంజనమ్, ఆదర్శమ్ ఉపానహౌ, ఛత్రమ్, వేణుదండంచ సాదయిత్వా, ఆజ్యభాగాన్తే, పాలాశీం సమిధమాజ్యాభ్యక్తామ్, ఇమంస్తోమమిత్యేతయాఽగ్నావాధాయ, అగ్నేఃపశ్చాత్కటఏరకాయాంవోపవిశ్య, త్రియాయుషమిత్యేతయా క్షురమభిమన్త్ర్య, శివోనామాసీతికస్మైచిన్మన్త్రవిదే ప్రదాయ, తేనచౌళవద్దిగ్వపనేకృతే నాపితేనసర్వాంగవపనం కారయిత్వా, స్నాత్వా, వ్రజస్యపశ్చిమార్ధఉపవిశ్య, మౌంజీంవిసృజ్య, కస్మైచిద్బ్రహ్మచారిణేదద్యాత్ । సతామిదమహామముష్యేత్యుదుంబరమూలే దర్భస్తమ్బే వా, ఆచ్ఛాదయేత్ । అథోష్ణాఅపశ్శీతాస్వప్స్వానీయ, తాభిః, ఆపోహిష్ఠేతితిసృభిః, హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకాఇతి చతసృభిశ్చస్నాత్వా, అన్నాద్యాయవ్యూహధ్వం దీర్ఘాయురహమన్నాదో భూయాసం ఇత్యౌదుంబరేణ కాష్ఠేన దన్తధావనంకృత్వా, ధాత్రీపిష్టాదినా స్నానీయేన దేహం శిరశ్చానులిప్య స్నాత్వా, సోమస్య తనూరసీత్యహతమంతర్వాసః పరిధాయ, ద్విరాచమ్య, ఉపవీతద్వయం ధృత్వా, నమోగ్రహాయ చేత్యేతైః కస్తూరికాది గన్ధద్రవ్యైర్వాసితం చన్దనం దేవతాభ్యః త్రిః ప్రదాయ, అప్సరస్సుయోగన్ధ ఇత్యేతయా ఆత్మానమనులిప్య, వజ్రవైడూర్యాదినోభయతః పరిగృహీతంసూత్రప్రోతం సౌవర్ణంమణిమ్, ఇయమోషధేత్రాయమాణేత్యేతయా ఉదపాత్రేత్రిఃప్రదక్షిణమావర్త్య అపాశోస్యహోమ ఇత్యేతయాకంఠేమణిమాబధ్య, సూత్రప్రోతం బాదరమణిం పూర్వవత్తూష్ణీం త్రిరావర్త్య సవ్యేపాణౌబధ్నీయాత్ । అథమన్త్రివత్కశ్చిద్బ్రాహ్మణః రేవతీస్త్వేతిద్వాభ్యాంనవంవస్త్రమభిమన్త్ర్య యాఽకృన్తన్నితితిసృభిరుత్తరీయంధారయిత్వా, ధృతోత్తరీయంతమ్, పరీదంవాస ఇత్యేతయాఽనుమన్త్రయేత్ । అథోత్తరీయస్యదశాయాం

కుండలేబద్ధ్వా, వైదర్భ్యగ్రే స్థాపయిత్వా, సవ్యేనహస్తేనతయోరుపర్యాజ్యమానీయ, తేనాజ్యేన, ఆయుష్యంవర్చస్యమిత్యష్టాభిః ప్రతిమన్త్రం హుత్వా, కుండలేఅపనీయ, జయాద్యగ్న్యుపస్థానాన్తంకృత్వా, ఆయుష్యంవర్చస్యమిత్యష్టాభిరేవదక్షిణకర్ణే, పునశ్చతాభిరేవ సవ్యేకర్ణే చక్రమేణకుండలేధృత్వా, శుభికేశిరఇతిద్వాభ్యాం శిరసిస్రజమాబధ్య యదాంజనమ్- మయిపర్వతపూరుషమితి ద్వాభ్యామక్ష్ణోర్యుగపదంజనంధృత్వా, యన్మేవర్చఇత్యేతయా ఆదర్శమవేక్ష్య, ప్రతిష్ఠేస్థఇత్యుపానహౌ యుగపద్ధృత్వా, తూష్ణీంఛత్రమాదాయ, ప్రజాపతేశ్శరణమసీతి ఆత్మానమాచ్ఛాద్య, దేవస్యత్వేత్యాది యత్పాపంతన్నివారయేత్యన్తేనశిరఃప్రమాణమృజుంసత్వచమసుషిరం యుగ్మపర్వయుక్తంసకల్మాషంకాకపృష్ఠరహితం వైణవదండమాదాయ అనక్షత్రోదయాన్మౌనీభూత్వా, ఉదితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీంవా దిశముపనిష్క్రమ్య దేవీష్షడుర్వీరితి ప్రాగాద్యధరాన్తాష్షడ్దిశఉపస్థాయ, మాహాస్తహీతినక్షత్రాణిచన్ద్రమసంచ యుగపదుపస్థాయ, అభ్యుదయంపుణ్యాహం చకృత్వా, మిత్రేణసహాలోచ్య, వివాహంసంన్యాసంవాకుర్యాత్.

ఏవంస్నానకర్మకర్తుమశక్తస్తూష్ణీం స్నానకర్మకరిష్యఇతిసఙ్కల్ప్య, సర్వాంగవపనంకారయిత్వా, స్నాత్వామౌంజీంవిస్రస్యబ్రహ్మచారిణేదత్వా, పుణ్యనద్యాదౌతీర్థేస్నాత్వా దన్తధావనాద్యుత్తరీయధారణాన్తమమన్త్రకంకృత్వా, అగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, పరిషిచ్య ప్రజాపతింమనసాధ్యాయన్ తూష్ణీంపాలాశీం సమిధమగ్నావాధాయ, పరిషిచ్య, కుండలధారణాదీనిసర్వాణ్యమన్త్రకంకృత్వా, అభ్యుదయంపుణ్యాహంచకుర్యాత్ ॥సమావర్తనప్రభృత్యావివాహాత్ సాయంప్రాతలౌకికాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, ఆజ్యందర్వీంచ సంస్కృత్య, పరిషిచ్య, వ్యస్తాభిస్సమస్తాభివ్యాహృతిభిః, అనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చ ఆజ్యేనహుత్వాఅగ్నిముపతిష్ఠేత ! సంన్యాసంకర్తుంకా

మోఽపిచత్వారివ్రతాని సమావర్తనంచ కృత్వైవసంన్యసేత్ । నైష్ఠి
కస్తుసోత్సర్జనానిచత్వారివ్రతానిచరిత్వా,సమావర్తనం కృత్వైవకా
షాయవాసాయావజ్జీవంబ్రహ్మచర్యంచరేత్ ।ఉపకుర్వాణఉద్వాహోత్సం
న్యసేద్వా. ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్

త్రయోదశఃఖణ్డః.

ఉద్వాహంకరిష్యమాణస్స్వయంవా, అన్యోవా, అముకగోత్ర
స్య అముకశర్మణోవరస్య, అముకగోత్రాయా అముకనామ్న్యాః క
న్యాయాశ్చోభయోరుద్వాహకర్మాఙ్గమఙ్కురార్పణంప్రతిసరబన్ధంచ
సంకల్ప్యకుర్యాత్ ।అథవరోవరాన్ప్రేషయిష్యఇతిసంకల్ప్య,సుహృ
దస్సమవేతాన్వేదవిదశ్చతురోబ్రాహ్మణాన్, ప్రసుగ్మన్తేతిద్వాభ్యా
మభిమన్త్ర్య,యూయమ్అముకగోత్రామముకనామ్నీంకన్యాం మ
హ్యంవృణీధ్వమితిప్రేషయేత్। తతస్తేదుహితృమన్తంగత్వా,అముకగో
త్రాయాముకశర్మణేవరాయ, అముకగోత్రా మముకనామ్నీం భ
వదీయాంకన్యాం ప్రజాసహత్వకర్మభ్యఃవృణీమహఇతిబ్రూయుః। త
తోదుహితృమాన్దాస్యామీతిప్రతిబ్రూయాత్ । తతస్తేప్రత్యాగత్య
సిద్ధార్థావయమితివరాయావేద్య తందుహితృమతోగృహమానయే
యుః । తత్రసుస్నాతామహతవాససం గంధానులిప్తాంస్రగ్విణీంభుక్త
వతీమలంకృతాం కన్యాం స్వయంచైనంభూతోవరఃపశ్యేత్ । అథో
పోషితోదుహితృమాన్కృతస్నానాదిః కన్యాదానంకరిష్యఇతి సంక
ల్ప్య, వరాయఆసనందత్త్వా, భార్యావర్జితేన జలేనవరస్యపాదౌ
ప్రక్షాళ్య ఆచమ్య ఆచమయ్య, వస్త్రభూషణ, గన్ధపుష్పాణి,గావ్,
భూమించ యథాశక్తిదత్త్వా, అముకగోత్రస్య అముకశర్మణోనప్త్రీం
అముకశర్మణఃపౌత్రీం అముకశర్మణఃపుత్రీం అముకనామ్నీం మదీ
యామిమాంకన్యాం, అముకగోత్రస్య అముకశర్మణోనప్త్రే అముక

శర్మణఃపౌత్రాయ అముకశర్మణఃపుత్రాయ అముకశర్మణేవరాయతు
భ్యంప్రజాసహత్వకర్మభ్యః ప్రతిపాదయామీతి ప్రాఙ్ముఖస్తిష్ఠన్ ప్రత్య
ఙ్ముఖస్య వరస్యదక్షిణహస్తేకన్యాయా దక్షిణహస్తం సహిరణ్యముదక
పూర్వకం దద్యాత్ । వరస్తాం ప్రతిగృహ్య వివాహస్థానఉపవిశ్య, ఉ
ద్వాహకర్మకరిష్యఇతిసంకల్ప్య, మథితంశ్రోత్రియాగారాద్వాహృ
తంవాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య పరిస్తీర్య, కన్యాశాలాంగచ్ఛేత్ । ఆగతాయ
వరాయ దాతామధుపర్క ప్రదానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య, ఆసనార్థ
మయంకూర్చఇతి కూర్చంనిక్షిపేత్ । తస్మిన్ వరే, రాష్ట్రభృదసీతిప్రా
ఙ్ముఖఉపవిష్టే పాదప్రక్షాళనార్థం జలపాత్రమాదాయ, దాతా,ఆ
పఃపాద్యాఇతిబ్రూయాత్ । వరస్తజ్జలమ్, ఆపఃపాదావనేజనీరిత్యేత
యాఽభిమన్త్ర్య, ప్రక్షాళనార్థం పూర్వందక్షిణపాదం ప్రసారయేత్
దాతాపూర్వవత్పాదౌ ప్రక్షాళయేత్ । వరః, అపఉపస్పృశ్య ప్రక్షా
ళయితారం దక్షిణభుజే స్పృష్ట్వా, ప్రతిలోమేనపాణినా, మయిమ
హఇతి స్వహృదయమభిమృశ్య, అపఉపస్పృశ్య ఆచామేత్ । దా
తామృన్మయే పాత్రేపుష్పాక్షతసంయుక్తమర్హణార్థం జలమానీ
య సకూర్చాభ్యాం సవ్యదక్షిణపాణిభ్యామధస్తాదుపరిష్టాచ్చ పరిగృ
హ్య, అర్హణీయాఆపఇతిబ్రూయాత్ । వరః ఆమాగన్నిత్యేతయాఽ
భిమన్త్ర్య, తదేకదేశేదాత్రాస్యాంజలౌదీయమానే, విరాజోదో
హోఽసీతి జపిత్వా తచ్ఛేషందాత్రాపురస్తాన్నీయమానమ్, సముద్రం
వఃప్రహిణోమీత్యేతయాఽనుమన్త్రయేత్ । దాతావరాయవస్త్రకుం
డలాంగులీయకాదిదత్త్వా,దధిమధు(ఘృతం)చ కస్మింశ్చిత్ పాత్రేసం
సృజ్య, బృహతాకాంస్యపాత్రేణపిధాయ, పూర్వవత్పరిగృహ్య, మ
ధుపర్కఇతిబ్రూయాత్ । వరస్తంపాణిభ్యాంపరిగృహ్య పిధానపాత్ర
మపనీయ, త్రయ్యైవిద్యాయైఇతిద్వాభ్యామభిమన్త్ర్య, ఆచమ్య,అ
మృతోపస్తరణమసీత్యపఃప్రాశ్య, యన్మధునోమధవ్యమ్, ఇత్యేత

యామధుపర్కం త్రిః ప్రాశ్య, అమృతాపిధానమసీతి పునరపః ప్రా
శ్య, ఆచామేత్ । తతో దాతా వరాయ గాం ప్రదర్శ్య, గౌరితి బ్రూ
యాత్ । వరః పాణిభ్యాం తాం పరిగృహ్య, యజ్ఞో వర్ధతామ్- ఇత్యా
దీన్మన్త్రాన్ ఉపాంశు జపిత్వా, ఓముత్సృజతేత్యుచ్చైః ప్రతిబ్రూయాత్
సిద్ధే అన్నే దాతా తిష్ఠన్ వరాయ, భూతమితి బ్రూయాత్ । వరస్తదన్నం,
భూతం సా విరాడిత్యుపాంశ్వభిమన్త్ర్య, ఓం కల్పయతేత్యుచ్చైః
ప్రతిబ్రూయాత్ । తతో దాతా వరం భోజయేత్ । తతో వరస్తండుల
రాశిస్థాం ధాన్యరాశిస్థాం వా కన్యాం దృష్ట్వా, అభ్రాతృఘ్నీమిత్యేతాం
జపిత్వా చక్షురుపసంహృత్య, అఘోరచక్షురిత్యేతయా కన్యాదృ
ష్టౌ స్వదృష్టిం నిపాత్య, అవయవశస్సమీక్ష్య, తయా సహ దర్భేష్వాసీనః
ఆవాభ్యాం కర్మాణి కర్తవ్యాని, ప్రజాశ్చోత్పాదయితవ్యా ఇతి సంకల్ప్య
అంగుష్ఠానామికాభ్యాం దర్భం సంగృహ్య, తేన ఇదమహం యా త్వయీ
తి తస్యాః భ్రువోర్మధ్యం సంమృజ్య, దర్భం పశ్చాన్నిరస్యాప ఉపస్పృ
శేత్ తయా వా తన్మాత్రాదిభిర్వా అన్యోన్యవియోగచిన్తయా రోదనే కృ
తే, జీవాగ్ం రుదన్తీత్యేతాం జపేత్ । తతో వేదవిదశ్చతురో బ్రాహ్మణాన్ స
మవేతాన్ వధూస్నానార్థముదకమాహర్తుం, వ్యక్షత్క్రూరమిత్యేత
యోచ్చైః ప్రేషయేత్ । తే చ యత్ర పూర్వం పురుషాస్స్నానాదిషు నమృతాః
తత ఉదకమానయేయుః । తతో వరో దర్భైః కృతం వలయమ్, అర్యమ్ణో అ
గ్నిమితి తస్యాశ్శిరసి నిధాయ, తదుపరి, ఖేనస ఇత్యేతయా దక్షిణం బా
హ్యయుగచ్ఛిద్రం నిధాయ, తస్మిన్ ఛిద్రే, శం తే హిరణ్యమిత్యేతయా
హిరణ్యమన్తర్ధాయ, పూర్వమాహృతేన జలేన, హిరణ్యవర్ణా ఇతి
పంచభిస్తాం స్నాపయిత్వా, పరిత్వా గిర్వణో గిర ఇత్యేతయా అహతం
వాసః పరిధాప్య, ద్విరాచమ్య, మాంగల్యతన్తునానేనేతి ఆసీనాయాః
కన్యాయాః కణ్ఠే మాఙ్గల్యసూత్రం బద్ధ్వా, ఆశాసానా సౌమనస ఇత్యే
తయా తస్యాః కట్యాం యోక్త్రేణ సన్నహ్య, స్వస్య దక్షిణేన హస్తేన

తస్యాదక్షిణహస్తంగృహీత్వా, పూషాత్వేతోనయత్విత్యేతయాగ్నేరభిముఖమానీయ, అగ్నేఃపశ్చాదుదగగ్రంకటమాస్తీర్య, తస్మిన్దక్షిణతోవధూరుత్తరతస్స్వయఞ్చయుగపదుపవిశ్య, పాత్రాసాదనాన్తే అశ్మానం లాజాంశ్చ యుగపత్సాదయిత్వా, ఆజ్యభాగాన్తే, సోమఃప్రథమఇతి ద్వాభ్యాం తామభిమన్త్ర్య, తస్యాఉత్తానం సాంగుష్ఠందక్షిణహస్తమవాచీనేన స్వదక్షిణహస్తేన, గృభ్ణామితఇతి చతసృభిర్గృహీత్వా, తయాసహాగ్నేరుత్తరతోగత్వా, తతఆరభ్యప్రాగాయతాన్యుదగాయతానివా సప్తపదాని, ఏకమిషఇత్యాదిభిః సప్తభిఃప్రతిమన్త్రం దక్షిణేనపదాప్రక్రమయ్య, సప్తమేపదేనిహితే సఖాసప్తపదేత్యాది సూనృతఇత్యన్తం జపిత్వా, అగ్నింప్రదక్షిణంకుర్యాత్ । సర్వేష్వపి ప్రదక్షిణేష్వాజ్యస్థాలీం ప్రోక్షణీంప్రణీతి మశ్మానం లాజాంశ్చాభ్యన్తరేకృత్వా, దక్షిణతోనిషాదితస్య బ్రాహ్మణస్యాగ్నేశ్చాన్తరాగచ్ఛేత్ । ఏవం పత్న్యాసహప్రదక్షిణంకృత్వా, యథాస్థానముపవిశ్య హస్తంముక్త్వా పత్న్యాఽన్వారబ్ధః, సోమాయజనివిదేస్వాహేత్యాదిభిష్షోడశభిఃప్రతిమన్త్రంహుత్వా, అగ్నేరుత్తరత ఉశ్మానమ్, ఆతిష్ఠేమమశ్మానమితిపత్నీం దక్షిణేనపదాఽశ్మానమాస్థాప్య, దర్వీసంస్కారవత్పత్న్యాఅంజలింసంస్కృత్య, తస్మిన్నుపస్తీర్య, ద్విర్లాజానావపేత్ । జమదగ్నీనాంత్రిః । పత్న్యాస్సోదర్యోలాజానావపేదిత్యేకే । అభిఘార్య వధ్వంజలింగృహీత్వా, తేనదేవతీర్థేన ఇయంనారీత్యేతయాహుత్వా తస్యాహస్తంగృహీత్వోత్థాయ, తుభ్యమగ్రేపర్యవహన్నితి తిసృభిస్తయాసహాగ్నింప్రదక్షిణంకృత్వాపూర్వవదశ్మానమాస్థాప్యోపవిశ్య,అర్యమణన్నుదేవమితి పూర్వవల్లాజాన్ హుత్వా, పూర్వవత్ప్రదక్షిణంకృత్వా, పునరశ్మానమాస్థాప్యోపవిశ్య, త్వమర్యమాభవసీతి పునర్లాజాన్ హుత్వా, పునఃప్రదక్షిణంకృత్వా యథాస్థానముపవిశ్య, జయాద్యగ్న్యుపస్థానాన్తంకృత్వా ప్రత్వాముఞ్చామీతి ద్వాభ్యాంయోక్త్రం

విముచ్య పశ్చాచ్ఛిన్నిరస్య అపఉపస్పృశ్య, ఏతమేవాగ్నిం యావజ్జీవం ధారయేత్, ఏతస్మిన్నగ్నౌ యద్భృతేచిదితిహోమ, ప్రవిశ్యహోమ,స్థాలీపాక శేషహోమ పుంసువనసీమన్తగృహప్రవేశపార్వణపిణ్డపితృయజ్ఞౌపాసన వైశ్వదెవ పఞ్చమహాయజ్ఞాన్కుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్.

చతుర్దశఃఖణ్డః

శ్రీ గృహప్రవేశః. శ్రీ

అథతాం పత్నీంహస్తినాఅశ్వేన శిబికయా ఆన్దోళికయా మనుష్యాదినావా, స్వగృహంప్రాపయేత్ । రథేనప్రాపణే, సత్యేనోత్తభితేతిరథస్యోత్తమ్భనంకృత్వా, యుఞ్జన్తిబ్రధ్నమ్- యోగేయోగే-ఇతిద్వాభ్యాం దక్షిణవామయోఃక్రమేణవాహౌసంయోజ్య, రథాదివాహనమారోహన్తీంవధూమ్, సుకింశుకమితిచతసృభిరభిమన్త్ర్య, రథచక్రవర్త్మన్యోర్భాగేవిన్యోర్దక్షిణవామయోః క్రమేణ నీలలోహితే సూత్రే నీలలోహితేభవత ఇత్యేతయా వ్యవస్తీర్య, తయోరుపరి, యేవధ్వశ్చన్ద్రం ఇతితిసృభిర్గచ్ఛేత్।పత్న్యాఃపశ్చాదవ్యవధానేన వివాహాగ్నిం హారయేత్ । మార్గమధ్యేపుణ్యనద్యాదితీర్థస్థాణుచతుష్పథవ్యతిక్రమే, తామన్దసానా- ఇత్యేతాంజపేత్ । అయంనో మహ్యాః పారమితేత్యేతయానావమనుమన్త్రయేత్।నపత్నీనావిశాన్వశ్యేత్ నదీంతీర్త్వా అస్యపారఇత్యేతాంజపేత్।శ్మశానోపరిగమనే,పత్నీభూషణనాశే, రథనాశేవాయద్భృతేచిదిత్యాదిహోమంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యాజ్యభాగాన్తే పత్న్యాన్వారబ్ధః, యద్భృతేచిదిత్యాదిభిస్సప్తభిఃప్రతిమన్త్రంహుత్వా, జయాద్యగ్న్యుపస్థానాన్తం కుర్యాత్ । ప్లక్షన్యగ్రోధాదిక్షీరివృక్షాతిక్రమణే యేగన్ధర్వాః- ఇ

త్యేతాంజపేత్ । నదీమరుకాన్తారయోరతిక్రమే, యా ఓషధ్యః - ఇత్యేతాంజపేత్ । సఙ్కాశయామీత్యేతయా స్వగృహం పత్న్యై సన్దర్శయేత్ । ఆవామగన్, ఇతి ద్వాభ్యాం దక్షిణవామయోః క్రమేణ వాహౌ విముచ్య గృహం ప్రవిశ్య, అగారస్య మధ్యే శర్మవర్మేత్యేతయా లోహితం ఆనడుహం చర్మ ప్రాగ్గ్రీవముత్తరలోమాస్తీర్య, దక్షిణపాదనిధానపూర్వకం పత్నీం గృహం ప్రవేశయేత్ గృహాన్ భద్రానితి తాన్ వాచయేత్ । ఉభావపి పాదేన దేహళీం న స్పృశేతామ్ । గృహస్యోత్తరపూర్వదేశే ప్రవేశహోమం కరిష్య ఇతి సంకల్ప్య, అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యాజ్యభాగాన్తే, పత్న్యాఽన్వారబ్ధః, ఆగన్ గోష్ఠమ్, ఇతి త్రయోదశభిః ప్రతిమన్త్రం హుత్వా, జయాద్యుపస్థానాన్తే, పూర్వాస్తృతే చర్మణి, ఇహ గావః ఇత్యేతయా ఉపవిశేతామ్ । సర్వత్రోపవేశనే దక్షిణతః పత్నీ ఉత్తరతో వరః । అథ యస్యాః పుత్రాః ప్రజాయన్తే జాతాస్సర్వేఽపి జీవన్తి తస్యాః పుత్రమ్, సోమేనాదిత్యా- ఇత్యేతయా పత్న్యాఙ్కే నివేశ్య, తస్మై ప్రసస్థ ఇతి కదళ్యాదిఫలం దత్త్వా, ఇహ ప్రియమిత్యేతజ్జపిత్వా, ఉభౌ వాచం యచ్ఛేతామానక్షత్రోదయాత్ । ఉదితేషు నక్షత్రేషు ప్రాచీముదీచీం వా దిశం గత్వా; ధ్రువక్షితిర్ధ్రువయోనిః- ఇతి ధ్రువమ్, సప్తర్షీణాం ప్రథమామ్ ఇత్యరున్ధతీం చ క్రమేణ దర్శయిత్వా, తయా సహోపవిశ్య ఆగ్నేయేన స్థాలీపాకేన యక్ష్య ఇతి సంకల్పయేత్ । పత్నీ వ్రీహీనభిహన్యాత్ । తస్మిన్నేవాగ్నౌ స్వయం చరుం శ్రపయిత్వా, అభిఘార్యోత్తరతోఽవతార్య, పునరభిఘార్యాగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యగ్నిముఖాన్తే పత్న్యాఽన్వారబ్ధో దర్వ్యాముపస్తీర్య హవిషో మధ్యాదఙ్గుష్ఠపర్వమాత్రం మధ్యమానామికాఙ్గుష్ఠైర్ద్విరవదాయ జమదగ్నీనాం త్రిరవదాయ సకృదభిఘార్య, అగ్నయే స్వాహేత్యగ్నిమధ్యే హుత్వా, పూర్వవదుపస్తీర్య, ఆర్ద్రామలకమాత్రం ఉత్తరార్ధాత్ సకృదవదాయ తేషాం ద్విరవదాయ ద్విరభిఘార్య, అ

గ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహేతి ప్రాగుదీచ్యాం పూర్వాహుత్య సంయు క్తంహుత్వా, నిధానక్రమేణపరిధీనభ్యజ్య, దక్షిణతః ప్రధానదర్వీం మధ్యేఇతరదర్వీంఉత్తరతఆజ్యస్థాలీమగ్నేఃపశ్చాన్నిధాయ,పాత్రసాద నదర్భేనాదాయ ప్రధానదర్వ్యామగ్రమితరదర్వ్యాంమధ్యమా జ్యస్థాల్యాంమూలమితిక్రమేణత్రిరక్త్వా, తేష్వేకందర్భంప్రజ్ఞాతంని ధాయ, దక్షిణోత్తరాభ్యాం పాణిభ్యాందర్భౌదర్వ్యాం ప్రతిష్ఠా ప్య సవ్యంనిరస్యతిర్యంచంహస్తంధారయన్, అగ్రముద్ధృత్యఅగ్నౌ ప్రహృత్య పునరుద్ధృత్య మధ్యంప్రహృత్య పునరుద్ధృత్య మూలం ప్రహృత్యదర్భంచప్రహృత్య తర్జన్యాత్రిరగ్నింనిర్దిశ్య తమభిమం త్ర్యదక్షిణహస్తేనభూమింస్పృష్ట్వా మధ్యమంపరిధిమగ్నౌప్రహృ త్య అన్యౌపరిధీహస్తాభ్యాం యుగపదాదాయ, అగ్నావుత్తరార్ధే ఙ్గారేష్వగ్రంప్రవేశ్య ప్రహృత్యసంస్రావహోమాదికుర్యాత్ । ఏ వంసర్వత్రచరుకర్మసుపరిధ్యంజనాదిసంస్రావహోమాన్తంలేపకా ర్యంకుర్యాత్ । తతోబహ్వాజ్యసిక్తేన హుతశేషేణహవిషాదక్షిణతోని షాదితంబ్రాహ్మణంభోజయిత్వా,ఆత్తనఃపూజ్యాయఋషభందద్యాత్.

* ఔపాసనారమ్భః *

రాత్రౌనవసుఘటికాస్వౌపాసనమారభేత । నవఘటికాతిక్ర మేశ్వోరాత్రావారభేత । బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్యత్రిః ప్రాణానాయ మ్య, ఔపాసనమారప్స్యఇతి సంకల్ప్య, పునఃప్రాణానాయమ్య, సాయమౌపాసనహోమం హోష్యామీతిసంకల్ప్య, ఉల్లేఖనాదిపరిస్త రణాన్తంకృత్వా, పరిషిచ్య అగ్నావేకాంసమిధమాధాయ, ద్వాదశ పర్వపూరితంతండులమ్, అగ్నయేస్వాహేతిమధ్యే, తతోపికించిదధిక మగ్నయేస్విష్టకృతేస్వాహేత్యగ్నౌ ప్రాగుదీచ్యాం పూర్వాహుత్య సంహితం దేవతీర్థేనహస్తేనహుత్వా, పునరేకాంసమిధమాధాయ ప రిషిచ్యాగ్నిముపతిష్ఠేత ।వివాహాదిశేషహోమాన్తంద్వితీయాదివివాహే

ష్వపి।దంపత్యోః క్షారలవణమధుదన్తధావనాభ్యంజనగన్ధపుష్పతాంబూ
లఖట్వాదిశయనస్మరణకీర్తనకేళిప్రేక్షణ గుహ్యభాషణసంకల్పాధ్యవ
సాయక్రియానివృత్తిరూపాష్టాంగమైథునవర్జనమ్, అగ్న్యయస్థాలీపా
కాదివతూరాత్రమేకస్మిన్కఠేశయనమ్, శయనేవతయోర్మధ్యేనైయ
గ్రోధౌదుంబరాశ్వత్థప్లాక్షేష్వన్యతమదండంగన్ధపుష్పాద్యలంకృతంవా
ససాసూత్రేణవాపరివేష్టితంనిధాయతస్మిన్విశ్వావసుగన్ధర్వంభావయేత్

* శేషహోమః *

చతుర్థ్యాంరాత్ర్యామన్త్యయామేదణ్డమ్, ఉదీష్వాతఇతిద్వా
భ్యాముత్థాప్య, ప్రక్షాళ్యనిధాయ శేషహోమంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య
అగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యాజ్యభాగాన్తేపత్న్యాన్వారబ్ధః అగ్నేప్రాయ
శ్చిత్తఇత్యాదిభిస్సప్తభిఃప్రతిమంత్రం హుత్వా జయాద్యగ్న్యుపస్థా
నాన్తే, అగ్నేఃపశ్చాత్పత్నీం ప్రాఙ్ముఖీముపవేశ్య, తస్యాశ్శిరసి, భూ
స్స్వాహా భువస్స్వాహా సువస్స్వాహా ఓంస్వాహేతిహుతశేషమాజ్యం
నినయేత్ । అపశ్యన్త్వామనసాచేకితానమిత్యేతయా పత్నీపతిం సమీ
క్షేత । అపశ్యన్త్వామనసాదీధ్యానామిత్యేతయాపతిఃపత్నీంసమీక్ష్య,
ఆజ్యాభ్యక్తాభ్యామంగుష్ఠానామికాభ్యామ్, సమంజన్తువిశ్వేదేవా ఇ
త్యేతయా తయోర్హృదయదేశేయుగపత్సంమృజ్య, ప్రజాపతేతన్వం
మ ఇతి త్రిస్ప్రాజపిత్వా, అభ్యుదయం పుణ్యాహంచకుర్యాత్.

* సమావేశనమ్ *

తద్రాత్రావన్యస్యాంవారాత్రౌ ఉపలిప్తం గన్ధపుష్పధూప వాసి
తం ఘృతదీపదీపితంస్వాస్తరణ తల్పయుక్తం గృహం పత్న్యాసహప్ర
విశ్య సమావేశనంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య, ఆరోహోరుమిత్యాదిదేవేషు
కృణుతోదువ ఇత్యన్తంజపిత్వా తయాసహసంవిశేత్ । తత్పరదిన
మారభ్య ద్వాదశాహం పూర్వోక్తక్షారలవణవర్జనాదివ్రతమేకరా
త్రోపవాసంచ సపత్నీకశ్చరిత్వా, పరేద్యుర్వైశ్వదేవపఞ్చమహాయ

జ్ఞానారంభేత । తతోఽపరపక్షేమాసిశ్రాద్ధంచ॥సంవేశనానన్తరమపరప
క్షశ్చేత్, పూర్వంమాసిశ్రాద్ధమారభ్య పశ్చాత్ శుక్లపక్షేవైశ్వదేవ
మారభేత । యద్యస్మిన్ సమావేశనకాలె దైవాదృతుగమనం ప్రాప్తమ్
తదాసంవేశనం గర్భాధానంచ కరిష్యఇతిసంకల్ప్య, ఆరోహోరు
మితి పూర్వంజపిత్వా, విష్ణుర్యోనిమితిపశ్చాదభిమన్త్ర్య, తయాస
హ సంవిశేత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.

పంచదశఃఖండః

శ్రీ దర్శపూర్ణమాసస్థాలీపాకౌ శ్రీ

దర్శపూర్ణమాసస్థాలీపాకౌ పౌర్ణమాస్యామమావాస్యాయాం
చపత్న్యాసహ కృతైకభుక్తోపరెద్యురాగ్నేయ స్థాలీపాకవత్కుర్యా
త్ । ద్వేధావిభక్తస్య అహ్నోమధ్యేవా తత్పూర్వంవా పర్వప్రతిప
త్సన్ధిశ్చేత్తస్మిన్ దినేస్థాలీపాకంకుర్యాత్ । పరతస్సన్ధిశ్చేత్పరస్మిన్ది
నేకుర్యాత్ । ఆగ్నేయస్థాలీపాకశేషహోమయోర్మధ్యే తదూర్ధ్వం
వా పౌర్ణమాస్యాం స్థాలీపాకమారభేత । తస్యఆషాఢ్యాదిపితృమా
సచతుష్టయాధిమాస గురుశుక్రమౌఢ్య గ్రహణసఙ్క్రాన్త్యాదుష్టత్వే,
తత్పూర్వం శేషహోమాత్పరం దర్శనంభవేదశాత్పూర్వమేవ య
స్యాం కస్యాంచి త్తిథౌపౌర్ణమాసస్థాలీపాకం కృత్వాదర్శస్థాలీపాకం
చస్వకాలేకుర్యాత్ । తత్ర, దర్శపూర్ణమాసస్థాలీపాకావారప్స్యే
పౌర్ణమాసస్థాలీపాకేన యక్ష్యే దర్శస్థాలీపాకేనయక్ష్యే ఆగామిపౌ
ర్ణమాసస్థాలీపాకెనయక్ష్యఇతి యథార్హం సంకల్పః । ఏవందర్శ
పూర్ణమాసస్థాలీపాకౌ ప్రతిపదిప్రతిపదికుర్యాత్.

❋ ఆగ్రయణస్థాలీపాకః ❋

శరదితు పౌర్ణమాస్యామమావాస్యాయాంవా ఆగ్రయణ స్థాలీ

పాకేన యక్ష్య ఇతిసంకల్ప్య, పూర్వవదగ్ని ప్రతిష్ఠాపనాద్యగ్నిము
ఖాన్తేపత్న్యాऽన్వారబ్ధః పూర్వవదవదాయ, ఇన్ద్రాగ్నిభ్యాం స్వా
హా విశ్వేభ్యో దేవేభ్యస్స్వాహా, ద్యావాపృథివీభ్యాం స్వాహా, అగ్న
యేస్విష్టకృతేస్వాహేతి హుత్వా, లేపకార్యాదికృత్వా, గ్రాసమాత్రం
హుతశేషమన్నం తండులం వాప్రాశ్య, అపః పీత్వా ఆచమ్య, యథో
త్క్షిప్యమాణో సశీర్యేత తథాసుదృఢ మోదనపిండం హుతశేషేణకృత్వా,
పరమేష్ఠ్యసి పరమాం మాం శ్రియం గమయేతి గృహపృష్ఠవంశేతముత్క్షిప్య
బహ్వాజ్యసిక్తేన చరుశేషేణ బ్రాహ్మణం భోజయేత్ । ఏతేషువృషభదా
నవర్జమష్టావింశత్యధికశతముష్టిధాన్యపూర్ణాణాం యత్కించిత్పాత్రంద
ద్యాదిత్యేకే । అగ్రయణం కర్తుమశక్తః, శ్రోత్రియస్యకృతాగ్ర
యణస్య హుతశేషంయాచిత్వా ప్రాశ్నీయాత్.

✽ వివాహమధ్యేరజోదర్శనే ప్రాయశ్చిత్తమ్ ✽

వివాహేసోమాయజనివిదేస్వాహా ఇతిహోమాత్పూర్వం కన్యా
యాంరజస్వలాయామ్, ఆపో అస్మాన్ ఇతియజుః పవిత్రేణ, పురుషసూ
క్తపఞ్చశాన్త్యబ్లిఙ్గ గాయత్రీ పవమానైశ్చాభిమన్త్రితజలేన తాం స్నా
పయిత్వా, అన్యద్వస్త్రం పరిధాప్య, తస్మిన్నేవాగ్నౌ సమస్తాభిర్వ్యా
హృతిభిః సప్తతేఅగ్నే- యన్మఆత్మనో మిందా - పునరగ్నిః ఇత్యే
తైః, భూరగ్నయే, భూరన్నమగ్నయే, భూరగ్నయేచేత్యనువాక త్రి
యేణప్రతిస్వాహాకారం, తంతుంతన్వన్ ఇత్యేతయా, వ్యస్తాభిర్వ్యా
హృతిభిః అనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చ హుత్వా, బ్రాహ్మణాననుజ్ఞాప్య,
తంత్రశేషంసమాపయేత్ । ప్రధానహోమాత్పరంరజోదర్శనే, చతు
ర్థేహనిస్నాన బ్రహ్మకూర్చప్రాశన పునస్స్నానాని కారయిత్వా, తం
త్రశేషంసమాపయేత్.

ఇతి ప్రయోగచంద్రికాయామ్.
షోడశఖండః.

॥ పునర్వివాహః ॥

వరస్యకన్యకాయావా మాతరిరజస్వలాయాం గర్భిణ్యాంవా, ఆశౌచేసూతకేవా,అశుభక్షేత్రేవావివాహేకృతే,వివాహానంతరంప్రవిశ్య హోమాత్పూర్వం స్వగ్రామప్రాపణే కేనచిద్విఘ్నేన ద్వాదశాహే ఽతిక్రాంతే, వివాహౌపాసనారంభయోర్మధ్యేఽగ్నినాశేచపునర్వివాహంకుర్యాత్ । తత్ర అంకురప్రతిసరవరప్రేషణాదివర్జనమ్, అథాగ్నిఘ్నమిత్యాద్యౌపాసనాంతం సర్వమేకస్మిన్దినే సుముహూర్తే కృత్వా, తస్మిన్నేవదినేఽపరరాత్రేశేషహోమంకుర్యాత్.

❋ప్రోషితాగతప్రాయశ్చిత్తం❋

ప్రోషితస్యపిత్రాదేర్వార్తాయాఅశ్రవణేన ద్వాదశాబ్దాధికేకాలేగతేతత్పుత్రాద్యైస్తస్యౌర్ధ్వదైహికేకృతేపునరాగతే తస్మిన్ తస్య పుత్రాదిః తంఘృతపూర్ణేకటాహేదా త్రిరాత్రమేకరాత్రం వానిక్షిప్య సుముహూర్తేతముత్థాప్య జాతకర్మాద్యైరేవశ్వదేవప్రితాన్తైస్సంస్కుర్యాత్ । ఏవంసంస్కృతః కస్మింశ్చిద్గిరౌ ద్వాదశాహం త్ర్యహంవా నియమపూర్వకముపోష్యాగత్యసమావర్తనంకృత్వా,పూర్వభార్యాం, తదభావేఽన్యాంవా ఉద్వాహ్య, అగ్నయేఽయుష్మతే స్థాలీపాకంకుర్యాత్ । ఆహితాగ్నిశ్చేదగ్నినాధాయవ్రాత్యస్తోమేన యజేత। అథవా, గిరింగత్వా తత్రైన్ద్రాగ్నేనైవ పశునాయజేత।యద్వా, అగ్నయేకామాయేష్టింకుర్యాత్, తతోఽగ్నయ ఆయుష్మతే ఇష్టింకుర్యాత్, తతోయథేష్టంక్రతుభిర్యజేత.

❋ వివాహాద్యగ్నినాశేప్రాయశ్చిత్తమ్ ❋

ఔపాసనారమ్భశేషహోమయోర్మధ్యే అగ్నినాశే దశరాత్రమధ్యే జాతకర్మాగ్నినాశే, త్రిరాత్రమధ్యే ఉపనయనాగ్నినాశేచక్రమేణవివాహాగ్నిసంధానం జాతకర్మాగ్నిసంధానం ఉపనయనాగ్నిసంధానంకరిష్యఇతిసంకల్ప్య,అపహతాఅసురాః-శన్నోదేవీరితిద్వాభ్యాం

తద్భస్మప్రోక్ష్య, అయంతేయోనిరితి తద్భస్మసమిధిసమారోప్య, మథి
తాగ్నౌ విహారశ్చేన్మథితాగ్నిమ్, శ్రోత్రియాగారాదాహృతేఽ
గ్నౌ విహారశ్చేచ్ఛ్రోత్రియాగారాదాహృతమగ్నిమ్, జాతకర్మోప
నయనయోర్లౌకికాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్యఆజుహ్వానః-ఉద్బుధ్యస్వేతి ద్వా
భ్యాంతాంసమిధమగ్నావాధాయ పరిస్తీర్య, ఆజ్యందర్వీంచ సంస్కృ
త్య, పరిషిచ్య అయాశ్చాగ్నే- అగ్నిహోతా- ఇతిద్వాభ్యామ్, బ్రా
హ్మణఏకహోతేత్యనువాకేన దశభిః మనోజ్యోతిః- యన్మఆత్మనో మి
న్దా- పునరగ్నిరితి తిసృభిః, భూరగ్నయే- భూరన్నమగ్నయే- భూర
గ్నయేచేత్యనువాకత్రయేణ ప్రతిస్వాహాకారం, వ్యస్తాభిస్సమస్తాభి
ర్వ్యాహృతిభిః. అనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చ హుత్వా, పరిషిచ్య, తం
త్రశేషంసమాపయేత్.

* విచ్ఛిన్నాగ్నిసన్ధానమ్ *

శేషహోమాత్పరమగ్నినాశే పత్న్యాసహవిచ్ఛిన్నోపాసనాగ్ని
సంధానం కరిష్యఇతిసంకల్ప్య, పూర్వవన్మథితం శ్రోత్రియాగారా
దాహృతంవాఽగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్య, దర్వీమాజ్యస్థాలీం ప్రో
క్షణీంస్రువంచసాదయిత్వా, ప్రోక్షణీంసంస్కృత్య పాత్రాణిప్రోక్ష్య
ఆజ్యందర్వీంచ సంస్కృత్య పరిషిచ్య, ఓంభూర్భువస్సువస్స్వాహేతి
హుత్వా, అనాజ్ఞాతమిత్యాదిశేషంసమాపయేత్.

దివారాత్రౌవాభోజనాత్పూర్వమగ్నినాశే, అగ్నింసన్ధాయ ఏక
కాలముపవసేత్ । భోజనాత్పరమగ్నినాశే కాలద్వయముపవసేత్
అమేధ్యాదినాస్పృష్టే అన్యైరపహృతేవాఽగ్నావేవమ్ । స్వయమేవ
శాన్తేత్వగ్నౌ, ఉపవాసమ్, అయాశ్చాగ్నేసీత్యాజ్యాహుతింవా కు
ర్యాత్ । సర్వత్రాగ్నిసన్ధానే సాయమారభ్య ఆహుతిచతుష్టయం తం
త్రేణైవకుర్యాత్ । ప్రతిమాసంపాదకృచ్ఛ్రంకృత్వా, పంచప్రస్థ
తండులం పాదప్రస్థఘృతంచ శ్రోత్రియేభ్యోదత్త్వా, అనన్తరమగ్ని

సంధానంకుర్యాత్ । ద్వాత్రింశత్ప్రసృతిష్షోడశముష్టిర్వావస్థితిః

ఔపాసనాగ్నిద్వయసంసర్గప్రాయశ్చిత్తమ్

ద్వయోరౌపాసనాగ్న్యోస్సంసర్గే, తమగ్నింద్వావపి యుగపత్ అయంతెయోనిరితి ద్వయోస్సమిధోస్సమారోప్య తమగ్నిం ద్వేధావిభజ్య, మమాయమంశో మమాయమంశఇతి ద్వావపి ప్రత్యేక మభిమత్య, స్వస్మిన్ స్వస్మిన్నగ్నౌ స్వాంస్వాంసమిధమ్, ఆజుహ్వానః-ఉద్బుధ్యస్వేతి ద్వాభ్యామాధాయ పూర్వహోతాస్వాంశే అగ్నయేవివిచయేస్వాహేతిహుత్వా, ప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్జుహుయాత్। పశ్చాద్ధోతాస్వాంశే అగ్నయేపథికృతెస్వాహేతిహుత్వా, ప్రాయశ్చిత్తాహుతీర్జుహుయాత్ । తతస్తావుభౌస్వైస్వైపసమారోపయేతామ్.

ఔపాసనాగ్నెలౌకికాగ్నినాసంయోగే అగ్నయేవివిచయే స్వాహేతి హుత్వా, పాహిపంచకం ప్రాయశ్చిత్తాహుతీశ్చజుహుయాత్.

∗ భార్యాద్వయాగ్నిసంసర్గః ∗

భార్యాయాంవిద్యమానాయాం ధర్మార్థం ప్రజార్థంవా పునర్వివాహేకర్తవ్యే, పూర్వస్మిన్నగ్నౌలౌకికాగ్నౌవాద్వితీయవివాహహోమఃకార్యః । లౌకికాగ్నౌద్వితీయాది వివాహశ్చేత్, తయోరగ్న్యోస్సంసర్గంకుర్యాత్ । దక్షిణవామపార్శ్వస్థాభ్యాం జ్యేష్ఠాకనిష్ఠాభ్యాంసహఔపాసనాగ్నిద్వయసంసర్గంకరిష్యఇతి సంకల్ప్య, ద్వితీయాగ్నింప్రతిష్ఠాప్య, పరిస్తీర్యఆజ్యందర్వీంచసంస్కృత్యపరిషిచ్య కనిష్ఠభార్యయాఅన్వారబ్ధః ప్రధానదర్వ్యామితరదర్వ్యాఆజ్యంచతుర్గృహీత్వా,నమస్తర్షేగదఅవ్యధాయైత్వాస్వధాయైత్వామానఇంద్రాభితస్త్వదృష్వారిష్వాసఃఏవాబ్రహ్మన్తవేదస్తుస్వాహేతిహుత్వా, అయంతెయోనిరితి తమగ్నిం సమిధిసమారోప్యఆజుహ్వానః,ఉద్బుధ్యస్వేతివాభ్యాం పూర్వస్మిన్నగ్నౌ తాంసమిధమాధాయఅగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యగ్ని ముఖాంతె పత్నీభ్యామన్వారబ్ధః,యోబ్రహ్మాబ్రహ్మణ ఇతి

ఘృతసూక్తేనప్రత్యాహుతిచతుర్గృహీతమష్టావాహుతీర్హుత్వాఅగ్నే
రుత్తరతః ప్రతిష్ఠితాదభిఘారితాదన్నాద్ధిర్వరవదాయాభిఘార్య,సమి
తగ్ంసఙ్కల్పేథామితివాక్య(చతుష్టయం)ద్వయం)ప్రణవాన్తముక్త్వా
అగ్నేపురీష్యేత్యృచాహుత్వా, పురీష్య స్త్వమగ్న ఇత్యనువాకాంతం
ప్రతిమంత్రంద్వాభ్యాం ద్వాభ్యాంవాక్యాభ్యామష్టాదశాహుతీరా
జ్యేనహుత్వా స్విష్టకృదాద్యుపస్థానాన్తంకృత్వా దక్షిణాతోనిషాదితా
య బ్రాహ్మణాయ గాందత్త్వా అగ్నేఃపురస్తాద్దర్భస్తమ్బేషు,బ్రహ్మజ
జ్ఞానమ్-పితావిరాజామితి ద్వాభ్యాంహుతశేషమన్నంనిదధ్యాత్ । ఏ
వంసంసృష్టైగ్నావుభయోఃపత్న్యోః పుంసువనాదికుర్యాత్ । అథ
వాసంసృష్టాగ్ని విభాగంకరిష్య ఇతిసంకల్ప్యతమగ్నింప్రతిష్ఠాప్య,ప
రిస్తీర్య ఆజ్యందర్వీంచ సంస్కృత్య, పరిషిచ్య సప్తతేఅగ్న ఇతి పూ
ర్ణాహుతిం హుత్వా అయంతేయోనిరితి తమగ్నింద్వయోస్సమిధో
ర్యుగపదారోప్య అచ్ఛాగిరోమతయఇత్యృచాతమగ్నిం ద్వేధావిభ
జ్య, ఆజుహ్వానః-ఉద్బుధ్యస్వేతి ద్వాభ్యాంతయోరగ్న్యోస్సమిధావా
ధాయఅయాశ్చాగ్నేసీ.త్యేతయావ్యాహృతిభిఃఅనాజ్ఞాతమిత్యాదిభిశ్చ
తయోరగ్న్యోఃప్రత్యేకంహుత్వా, దక్షిణపార్శ్వస్థేగ్నౌజ్యేష్ఠాయాః
వామభాగస్థేగ్నౌకనిష్ఠాయాశ్చపుంసువనాదికుర్యాత్ । పూర్వస్మిన్న
గ్నౌ ద్వితీయవివాహహోమేప్యేవమేవ విభాగంకుర్యాత్ । బహు
పత్నీకోప్యేవమేవాగ్నీనాం సంసర్గంవిభాగంచకుర్యాత్.

ఇతి ప్రయోగచన్ద్రికాయామ్ .

సప్తదశఃఖణ్డః.

శ్రీ గృహారమ్భః శ్రీ

గృహంప్రారభమాణో యోభూభాగ అగారత్వేనాభిప్రేతస్తం
నైరృత్యాం నిమ్నం యథాభవతితథాఖనిత్రాదినాపాంసూనుత్పాద్య

పాలాశేన శమీమయేనవా ఉమూహఫలకేన, యద్వ్యామేః క్రూరమి
త్యేతయా ఏతామేవదిశం త్రి ర్దన్త్రమావర్త్య త్రిరుదుహ్య, స్యోనా
పృథివీత్యేతయా తంప్రదేశమభిమన్త్ర్య స్థూణానిఖననార్థాన్ గర్తాన్
కర్మకారైః ప్రదక్షిణంఖానయిత్వా అగారాభ్యన్తరపాంసూనుదుప్య
నిష్క్రమతో జనస్య దక్షిణభాగస్థే గర్తె ఇహైవతిష్ఠనిమితేత్యేతాభ్యాం
స్థూణామవధాయ, ఏతాభ్యామేవసవ్యే, అన్యేష్వపి గర్తేషు ఖనన
క్రమేణ అన్యా అపిస్థూణా స్తూష్ణీమవధాయ, దృఢీకృత్య, తాసుస్థూణా
స్వాధీయమానం వంశమ్, ఋతేనస్థూణా అధిరోహేత్యేతేన అభిమం
త్ర్య సమ్యక్ఛన్నం తంగృహంగత్వా చతుర్దిక్షుమధ్యేచ స్థాపితా స్థూ
ణాః ప్రాచ్యాదిక్రమేణ బ్రహ్మచ తేక్షత్రంచేత్యాదిభిః పంచభిర్మం
త్రై స్తత్తదభిముఖోభిమంత్ర్య, గృహప్రవేశకర్మకరిష్య ఇతి సంక
ల్ప్య, పాలాశేన శమీమయేన వేధ్మేనాగ్నింప్రజ్వాల్య, తమగ్నిం ఉ
ద్ధ్రియమాణ ఇత్యేతయా అహ్నాప్రవేశే రాత్రియాయదేనః కృతమ్,
రాత్రౌప్రవేశేఅహ్నాయదేనః కృతమిత్యాహోనోద్ధృత్య ఇంద్రస్యగృ
హా ఇతి గృహం ప్రపద్య ఉత్తరపూర్వదేశే అమృతాహుతి మిత్యే
తయాతమగ్నిం ప్రతిష్ఠాపయేత్ । ఏతస్మిన్నాలే అగ్నిహోత్రగృహే
శ్రౌతాగ్నీనపిప్రతిష్ఠాపయేత్ । స్థాపితస్యౌపాసనాగ్నే ర్దక్షిణతస్స
ర్వదిగగ్రాన్దర్భాన్సంస్తీర్య తేషుఅన్నపతేన్నస్య న ఇత్యేతయా బ్రా
హ్మణాన్యాన్ వ్రీహీన్యవాంశ్చనిక్షిప్య, తేషుకుంభంనిధాయ, అరిష్టా
అస్మాకమితి కుంభచతుష్కజలేన ప్రతికుంభం మంత్రమావర్త్య, తం
కుంభంపూరయేత్ సర్వత్రివృన్మయంపాత్రంభిన్నం భూమిర్భూమి
మగాదిత్యేతేనాను మంత్రయేత్ । అథాగ్నిప్రతిష్ఠాపనాద్యాజ్యభా
గాంతే వాస్తోష్పతేప్రతిజానీహీతి చతుర్భిర్హుత్వా, జయాద్యగ్ను
పస్థానాన్తం కృత్వా, పూర్వస్థాపితం కుంభంగృహీత్వా తేనజలేన శి
వగ్ంశివమితి ప్రాగారభ్య ప్రదక్షిణంనివేశనంగృహాన్తరాళంవా సం

తతధారయాత్రిఃపరిషిచ్య అభ్యుదయంపుణ్యాహంచ కృత్వా అపూప సక్తుసహితంబ్రాహ్మణాన్భోజయేత్.

ఏవంగర్భాధానాదిగృహప్రవేశాన్తానాం కర్మణాం ప్రయోగః బహుగ్రన్థానవలోక్య తత్రస్థితానర్థాన్సంగృహ్య ఏకత్రసుఖబోధార్థం భగవత్కృపాలబ్ధజ్ఞానలేశేనమయా తేనైవ ప్రేరితేన తస్యైవ ప్రీత్యర్థం యథామతికృతః తస్మాదత్ర కామక్రోధేర్ష్యాదిదోషరహితా గుణగ్రాహిణోమహాన్తః మయాకృతామిమాంప్రయోగచంద్రికాం సమ్యగ్వీక్ష్యాత్రానుక్తదురుక్తాధికోక్తపునరుక్తాదిదోషాన్సోఢ్వా బాలానాంకలభాషణమివప్రమోదధ్వమ్.

అనేనభగవాన్ప్రీణాతు శ్రియఃపతిః

ఇతి శ్రీమన్నైధ్రువకాశ్యపకుల కలశపయోరాశి
రాకానిశాకరాయమాణ వీరరాఘవసూరి
విరచితాయాం ప్రయోగచంద్రికా
యామష్టాదశఃఖణ్డః.

శ్రీమద్భిః కవికథకకంఠీరవగురుభిః సర్వతంత్రస్వతంత్రోభయవేదాంతాచార్యైః శ్రీవెంకటనాథార్యైః విరచితనిజమతతిరస్కారవిగమానిరాతంకా ఇతి బిరుదానాం శ్రీమద్భగవద్రామానుజభాష్యే పూర్వాచార్యాస్సంచిక్షిపురితి పూర్వాచార్యత్వేన ప్రసిద్ధానాం విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతభాష్యకారాణాం నైధ్రువమాడభూశిఆళ్వానిత్యపరనామధేయానాం శ్రీమద్ద్రమిడాచార్యాణాం వంశ్యస్య నైధ్రువ శ్రీనివాసార్యస్యసూనునా వీరరాఘవేణ శ్రీరామచంద్రప్రసాదేన విరచితా ప్రయోగచంద్రికాసంపూర్ణా.

